

T

NIEUW ZAND

HERAANLEG 'T ZAND EN
VRIJDAGMARKT

2015 - 2018

COLOFON

De ontwerpen in dit boek werden opgemaakt door :
 Robbrecht & Daem + Group D
 West 8 + Snoeck & Partners + Atelier Roland Jéol
 NOArchitecten-Philipp Vierin + Vogt&Partners + Witteveen & Bos + Mouton
 Studio Secchi & Vigano + Groep 3 + Stabitec
 Xaveer De Geyter Architecten + Ney & Partners
 in het kader van de studieopdracht voor de heraanleg van 't Zand en de Vrijdagmarkt in Brugge - 2015.

TEKSTEN / REDACTIE
 Steve Demulder
 Brigitte Beernaert (historische inleiding)

EINDREDACTIE, FOTOGRAFIE en LAY-OUT
 Wim Herman, Hannes Maertens, Matthias Desmet,
 Solange Mannens, Marie Meire, Nele Vandevoorde,
 Dirk Van Royen, Jan Darthet, Jonathan Nowakowski en Korneel Morlion

HISTORISCHE AFBEELDINGEN
 Stadsarchief Brugge, Stedelijke Musea Brugge

SIMULATIES
 Alle deelnemende ontwerpteams

MET DANK AAN
 Ingrid Leye, secretaris van de jury
 De verschillende betrokken stadsdiensten en de lokale politie Brugge
 Interparking
 De Lijn

DRUK
 PurePrint

WETTELIJK DEPOT
 D/2016/0546/1

V.U. J. Coens, stadssecretaris, Burg 12, 8000 Brugge
 Januari 2016

VOORWOORD VAN DE BURGEMEESTER

Met zijn 8.500 m² en 220 evenementen per jaar is 't Zand een van de belangrijkste pleinen van onze stad. Wie de stad binnenkomt via het station of langs de Bevrijdingslaan, wie de wekelijkse markt bezoekt of wie een van de vele evenementen op het plein bijwoont, weet echter dat 't Zand nood heeft aan vernieuwing. De huidige aanleg dateert dan ook al van 1982.

Bij dit project, een complete heraanleg, gingen het stadsbestuur en diverse externe experts niet over een nacht ijs. We kozen voor een Europese ontwerpwedstrijd, wat onze ambitie richting een kwalitatief plein kracht bijzette. We streefden naar een ontwerp dat past binnen het kader van een historische binnenstad en toch een frisse, hedendaagse uitstraling heeft. Jong en oud moeten er zich thuis voelen. 't Nieuw Zand moet het plein van de toekomst belichamen.

De keuze voor bOb Van Reeth als juryvoorzitter was niet meer dan evident. Architect bOb Van Reeth behoort tot de invloedrijkste architecten van zijn generatie en heeft een duidelijke visie op de hedendaagse invulling van het stadsweefsel. Onze eerste selectie van vijf ontwerpteams sluit daarbij aan. Uiteindelijk koos de jury voor het ontwerp van het Belgisch-Nederlandse team West 8, Snoeck & Partners en Atelier Roland Jéol. We zijn overtuigd dat onze keuze Brugge, werelderfgoedstad, woon- en leefstad en toeristisch centrum, waardig is.

In deze publicatie, een bescheiden collector's item, vindt u een overzicht terug van de vijf ontwerpen van de teams die de tweede selectieronde haalden. Uiteraard wordt het winnende plan uitgebreid toegelicht. De uitgave neemt u ook mee terug in de tijd: van de zandige ondergrond uit de dertiende eeuw tot de heraanleg van begin jaren tachtig van de vorige eeuw met een grote ondergrondse parking.

Persoonlijk vind ik het mooie aan het gekozen ontwerp dat het de structuur van de stad herneemt van vóór de ring rond Brugge bestond, inclusief het herstel van het middeleeuwse stratenplan. Het plein behoudt zijn grootte en mogelijkheden en het concept is revolutionair in zijn eenvoud, met goed en slim doordacht gebruik van nieuwe, degelijke materialen en ingenieuze constructies.

Het resultaat is een mooi, licht maar vooral functioneel plein. 't Zand is niet zomaar een dak boven een parking meer, maar een volwaardig onderdeel van de binnenstad.

Zo zal West-Brugge straks weer een onbetwistbaar deel uitmaken van het historische centrum van de stad. Het litteken dat door de eerste spoorlijn werd aangebracht en het westelijk stadsdeel bijna 180 jaar lang afsneed van de rest van Brugge wordt eindelijk definitief weggewerkt en geeft 't Zand zijn centrale plaats in de Brugse binnenstad terug. Dit ontwerp zorgt ervoor dat we de huidige functie van het plein behouden: degelijk en sterk voor alle activiteiten en ontmoetingen die er plaatsvinden. Een plein om te verblijven.

Omarmd en opgenomen door het Koning Albert I-park krijgt het Concertgebouw de groene omgeving en de toegang dat het verdient. Net naast het Concertgebouw wordt een nieuwe zitplek gecreëerd aan het water. De Kapucijnenrei wordt opengewerkt en zo zal er een nieuwe, mooie en toegankelijke plek aan het water ontstaan. Zo schenken we het water terug aan de stad, als centrale aantrekkingsplek voor bewoners en bezoekers.

Op weg naar een definitief plan heeft het winnende ontwerp een heel traject afgelegd. Een groot en divers aantal stemmen werd gehoord en heel wat gegevens werden verzameld. Deze informatie werd verwerkt, getoetst aan de realiteit en voorgelegd aan het stadsbestuur. Op die manier werd een zo breed mogelijk draagvlak gecreëerd voor de aanleg van 't Nieuw Zand.

Met deze eenentwintigste-eeuwse visie schrijven we als stadsbestuur mee aan de rijke geschiedenis van Brugge en die van 't Zand in het bijzonder. Ik hoop dat u het eens bent met onze keuze.

't Nieuw Zand moet het plein van de toekomst belichamen

Renaat Landuyt,
 burgemeester van Brugge

'T NIEUW ZAND

't Zand en de Vrijdagmarkt drukken een belangrijke stempel op de geschiedenis van Brugge. Ook in de toekomst zal dit plein een prominente rol blijven opeisen en daarom is een heraanleg broodnodig.

In 1978, bijna veertig jaar geleden, startte de aanleg van 't Zand zoals we het nu kennen. De facelift van het grootste plein van de stad nam vier jaar in beslag. De stadsring verdween in een tunnel onder 't Zand en er kwam een grote ondergrondse parking. De open ruimte boven de grond werd volledig heraangelegd.

Sinds het afronden van deze werkzaamheden in 1982 worden 't Zand en de Vrijdagmarkt intensief gebruikt voor allerlei evenementen zoals de wekelijkse zaterdagmarkt, de Meifoor, de Kaasmarkt, KookEet, Dag van de Jeugdbeweging, Dag van de Brugse Sportclubs, de Zandfeesten, Vlaanderen zingt van oud naar nieuw en tal van andere culturele en sportevenementen. Alles bij elkaar vinden er zo'n 220 activiteiten per jaar plaats en zoiets laat natuurlijk sporen na. Op enkele kleine noodherstellingen na bleven 't Zand en zijn omgeving de voorbije jaren onveranderd. Anno 2015 ligt het plein er wat 'verweesd en versleten' bij.

Dat was ook de conclusie van het Brugse stadsbestuur, dat in het najaar van 2014 besliste om in te grijpen. Er werd besloten om het middenplein en de ruime zone errond grondig aan te pakken. De opdrachtomschrijving vertrok vanuit een grondige analyse van de bestaande toestand.

EEN VERSLETEN PLEIN

De bevoering is in slechte staat. Blauwsteentegels liggen los of zijn gebroken, witte mozaïektegels zijn verdwenen, boomroosters zijn versleten en steken uit boven de grond en de vloer is op verschillende plaatsen verzakt. In de ondergrondse parking sijpelt water binnen door scheuren in het dak en het afvoersysteem is verstopt en verroest. Verouderde en falende elektriciteitsvoorzieningen voldoen al lang niet meer aan de hedendaagse eisen voor markten, kermissen en andere evenementen. De openbare verlichting heeft haar beste tijd gehad en een energiezuinig alternatief dringt zich op.

De fiets is een populair vervoersmiddel en 't Zand is een druk fietsverkeerknooppunt. De infrastructuur kan echter comfortabeler en veiliger en er is nood aan meer fietsenstallingen. Bovendien is er een grote behoefte aan toegankelijke, modernere en vooral meer sanitaire voorzieningen met ruime openingstijden.

TIJD VOOR VERNIEUWING

't Zand en de Vrijdagmarkt spelen al eeuwenlang een belangrijke rol in de stadsgeschiedenis. Het was bij de aanvang van het project een duidelijke keuze van het stadsbestuur om niet louter de functie van evenementenplein te behouden, maar om het plein nog inzetbaarder, functioneler en duurzamer te maken. Daarnaast was het de ambitie om ook een balans te realiseren met de intimiteit die noodzakelijk is om het plein attractief en gezellig te maken op momenten dat er geen evenementen plaatsvinden.

DE JURY

Elf juryleden met elk een eigen invalshoek.

Renaat Landuyt (1959),
burgemeester

Franky Demon (1976), schepen,
bevoegd voor ruimtelijke ordening,
huisvesting, jeugd en Brugge studentenstad

Annick Lambrecht (1969),
schepen, bevoegd voor mobiliteit, energie,
sport en evenementenbeleid

Boudewijn Laloo (1953), schepen,
bevoegd voor financiën en stadseigendommen

Philip Pierins (1956), schepen,
bevoegd voor openbare werken, stadsreiniging
en groen

bOb Van Reeth (1943) werd aangesteld als voorzitter van de jury. Hij zetelt momenteel in de Expertencommissie Unesco (ECU) van Brugge.

bOb Van Reeth behoort tot de invloedrijkste architecten van zijn generatie. Zijn carrière wordt gekenmerkt door een duidelijke visie over omgaan met de stad. Talrijke realisaties in binnen- en buitenland over binnenstedelijke ontwikkelingen onderlijnen de heel eigentijdse aanpak en inbedding in het stedelijke weefsel van die projecten. Als de eerste Vlaams Bouwmeester (1999-2005) drukte hij een uitgesproken stempel op deze functie.

Guido Wallagh (1964) is hoofdocent planologie aan de universiteit van Utrecht en tevens lid van de adviesraad Grachtengordel Amsterdam Werelderfgoed.

Guido Wallagh moest verzaken voor de juryzitting van 16 juni en werd vervangen door Wouter Veldhuis.

Wouter Veldhuis (1971) is stedenbouwkundige, architect en directeur van MUST. Sinds 1997 geeft hij leiding aan het team in Amsterdam. Hij heeft twintig jaar ervaring met complexe ruimtelijke projecten, van bouwblok tot regio. Als Kernlid van Stad-Forum adviseert hij het stadsbestuur van Amsterdam. Als Hoofd van de Masteropleiding Stedenbouw aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst is hij verantwoordelijk voor het stedenbouwwonderwijs.

Annelies Van Der Donckt (1969) is momenteel directeur ruimte bij de VVSG. Daarvoor was ze actief bij de Vlaamse Bouwmeester als projectleider infrastructuur.

Annelies Van Der Donckt schreef mee aan het boek 'Toekomst voor investeren in publieke ruimte'. In dit boek wordt gezocht naar een antwoord op de vraag hoe een gemeente geslaagde projecten kan realiseren. Daarbij gaat de aandacht onder meer naar goed opdrachtgeverschap, de coördinatie van beleid, de kwaliteitsbewaking (van ontwerp tot beheer) en de financiële aspecten.

Oana Bogdan (1977) is partner van het architectenbureau Bogdan & Van Broeck Architects. Zij is als ontwerper betrokken bij zowel architecturale als stedenbouwkundige projecten. Dankzij deze diversiteit en de expertise treedt haar bureau tevens op als consultant op het gebied van stedenbouw, haalbaarheidsstudies, vastgoedadvies en projectmanagement.

Oana Bogdan is tevens actief aan de KUL, waar ze stedenbouw, architectuur en constructie doceert. Bovendien neemt zij regelmatig deel aan jury's en streeft ze in haar praktijk naar architecturale kwaliteit in het algemeen.

Michiel Dehaene (1971) is hoofddocent stedenbouw aan de vakgroep Architectuur en Stedenbouw, UGent waar hij stadsanalyse en stadsontwerp doceert. Hij is afgestudeerd als ingenieur-architect en behaalde in 2002 de doctoraatstitel. Hij is sinds oktober 2011 verbonden aan de vakgroep Architectuur & Stedenbouw als voltijds docent stedenbouw, stadsanalyse en stadsontwerp.

Michiel Dehaene is ook voorzitter van de vakjury van de Vlaamse Planningsprijs. Deze prijs lauwt innovatieve en stimulerende initiatieven die bijdragen aan een duurzame, kwaliteitsvolle ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke omgeving.

Joachim Declerck (1979) is gespecialiseerd in stadsontwikkeling en sterk verbonden aan het project 'Atelier de stad' waar gezocht wordt naar toekomstvisies voor de steden.

Hij is medeoprichter en programmadirecteur van Architecture Workroom Brussels. In de laatste fase van de wedstrijd besloot Joachim Declerck zich uit de jury terug te trekken.

UITGANGSPUNTEN VAN DE WEDSTRIJD

Vanuit de bekende pijnpunten werden ideeën en voorstellen uitgewerkt over de noden en vereisten van het nieuwe plein. Het werd al snel duidelijk dat enkel een renovatie geen optie was. Het stadsbestuur koos dan ook resoluut voor een totaal nieuw, aantrekkelijk en ambitieus concept. Daartoe werden enkele randvoorwaarden vastgelegd om dit in goede banen te leiden.

Zo werd eerst het maximale projectgebied vastgelegd: ontwerpers mochten een voorstel doen over de zone tussen de voorgevel van het Concertgebouw, de gevel kant Vrijdagmarkt, de verbindingsweg tussen de Noordzandstraat en Smedenstraat, de vaste terraszone aan de kant van 't Zand en de zone tot aan de Westmeers en het begin van het Koning Albert I-park. Op deze manier werd ook de anonieme zone voor het Concertgebouw meegenomen in het projectgebied. Zo ontstond de kans om het Concertgebouw de toegang te geven die het verdient.

Een belangrijke eis was dat 't Zand hét Brugs evenementenplein zou blijven. De ontwerpers kregen daarvoor de nodige vrijheid. De fontein centraal op het plein, ontworpen door Stefaan Depuydt en Livia Canestraro, mocht blijven, maar een herinrichting niet in de weg staan. Bij keuze voor behoud was de randvoorwaarde wel dat het water- en elektriciteitsverbruik drastisch moest zakken.

Binnen de aan te pakken zone bevinden zich de talrijke terrassen. Er werd gekozen om de vaste terrasconstructies te vrijwaren, maar de Stad wil, gekoppeld aan de heraanleg, tot een attractievere terraszone komen.

De door Robbrecht en Daem ontworpen toegangspaviljoenen tot de parking moeten behouden blijven. Zij moeten geïntegreerd worden in en passen binnen het vernieuwde pleinconcept.

Tot slot werd de mogelijkheid gelaten aan de ontwerpers om na te denken over de mobiliteit en een nieuwe verkeerscirculatie rond het plein.

WEDSTRIJD EN JURYVERSLAG

Eind 2014 schreef de Stad een internationale ontwerpwedstrijd uit. In de opdrachtschrijving worden de eerder vermelde voorwaarden en beslissingen van het stadsbestuur opgenomen.

Twintig ontwerpteams uit heel Europa stelden zich kandidaat om 't Zand en de Vrijdagmarkt te ontwerpen. Uit deze inzendingen selecteerde de jury op 5 januari 2015 vijf teams die deze opdracht verder mochten uitwerken:

- Robbrecht & Daem + Group D
- West 8 + Snoeck & Partners + Atelier Roland Jéol
- NOArchitecten-Philipp Vierin + Vogt&Partners + Witteveen & Bos + Mouton
- Studio Secchi & Vigano + Groep 3 + Stabitec
- Xaveer De Geyter Architecten + Ney & Partners

Volgens de juryleden bezaten deze finalisten het meeste potentieel om een kwaliteitsvol ontwerp- en uitvoeringsdossier op te maken. Ze hadden ervaring, knowhow, financiële draagkracht en waren voldoende georganiseerd en uitgerust om het beoogde project tot een goed einde te brengen.

Naast de beoordeling van het ingediende concept op zich wenste de jury een antwoord op enkele belangrijke vragen:

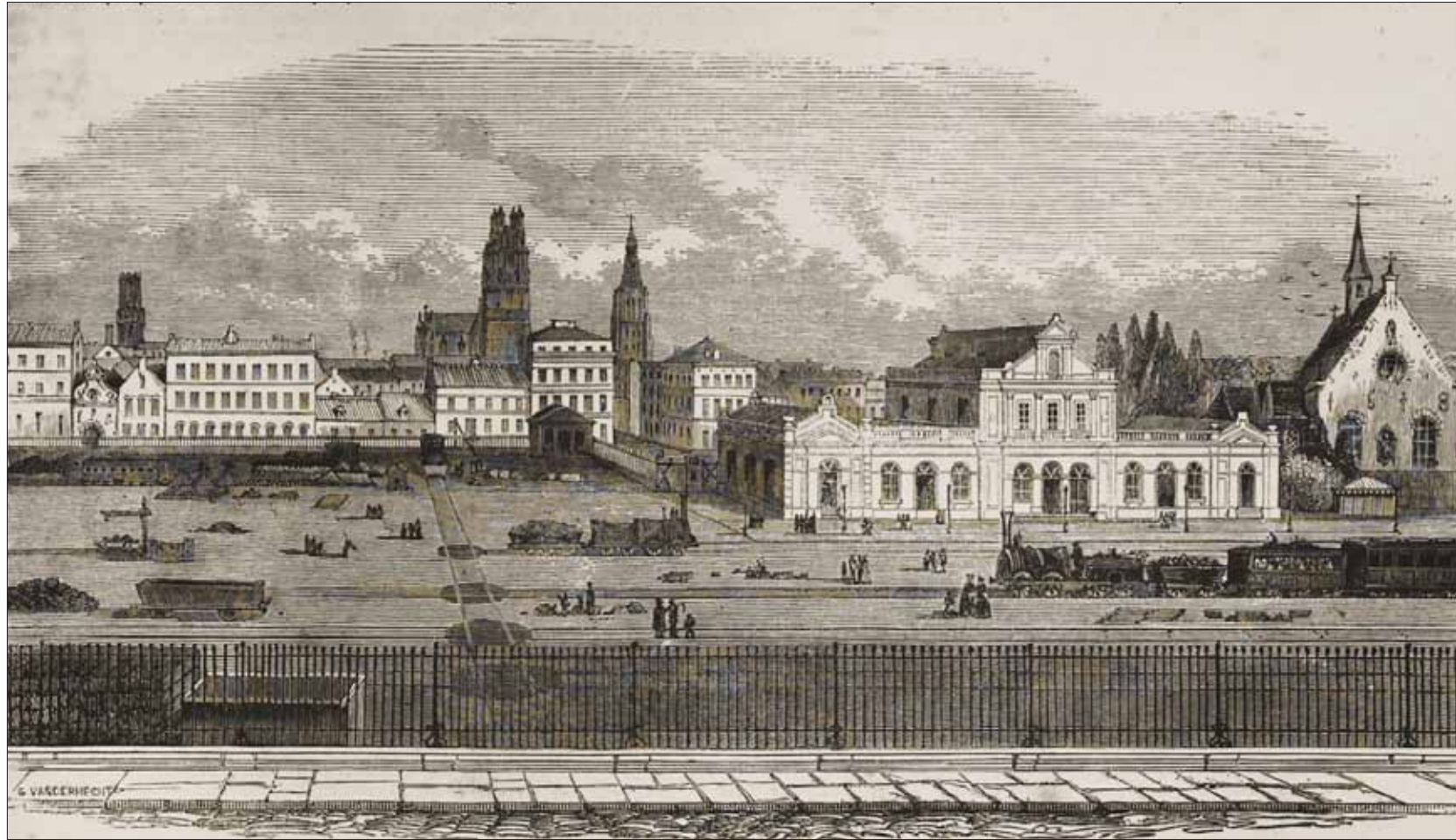
- Kan het project een fundamentele katalysator zijn voor de stad, bijvoorbeeld op het vlak van mobiliteit of valt de keuze op een punctuele ingreep die het plein aanleedt maar geen wezenlijke sturende wijziging inhoudt?
- Wat is de toekomstwaarde van het project? Is het project inhoudelijk - qua stijlkenmerken - en technisch duurzaam?
- Is het plein technisch goed voor het toekomstig functioneren? Pleinen maken is in de eerste plaats een zeer technisch gegeven dat grondig moet worden bestudeerd, zowel op het vlak van technische opbouw als dat van het functioneren. De Stad drukt duidelijke eisen uit over toekomstig gebruik en dus moeten er essentiële afwegingen gemaakt worden.

- Is er voldoende rekening gehouden met de onveranderbare elementen zoals het Concertgebouw en de toegangsgebouwen tot de ondergrondse parking?

In haar uiteindelijke wedstrijdverslag stelde de jury dat de vijf zeer kwalitatieve ontwerpteams, zoals gehoopt, vijf verschillende projecten hebben afgeleverd. Elk team heeft een specifiek antwoord gezocht op de opdracht en alle projecten zijn schitterende voorstellen die aangeven hoe divers men een plein in de stad kan benaderen. Elk project formuleert een heel duidelijk afgetekende uitspraak over 't Zand en de Vrijdagmarkt.

Uiteindelijk verkoos de jury het ontwerp van West 8 urban design & landscape architecture en Snoeck & Partners - architectuur & engineering samen met Atelier Roland Jéol als laureaat. Het stadsbestuur heeft deze keuze gevolgd.

De jury koos voor dit project omdat het technisch uitgebreid bestudeerd is en 't Zand in de meest ruime zin als een echte katalysator voor het stedelijk functioneren behandelt. Het plan bezit daarnaast ook de kwaliteit om de binnenstad en de stedelijke aansluitende ruimtes, het park en het plein en West-Brugge, met elkaar te verbinden.

HET EERSTE STATION

In 1838 werd de treinverbinding Brussel-Gent tot Brugge en Oostende doorgetrokken. Plaatselijke (liberale) politici, zoals gemeenteraadsleden François Perlaeu en Isidoor Julien, wilden de handel stimuleren door het station in het stadscentrum te bouwen en trokken meerdere malen naar Brussel om de zaak te bepleiten. Het opofferen van de Vrijdagmarkt en de verbinding van het westelijk deel van Brugge met het stadscentrum kende wel enige tegenkanting, maar de voordelen van een mogelijke economische bloei wogen niet op tegen de nadelen van een station op die plaats.

Op zondag 12 augustus 1838 werd de lijn Gent-Oostende ingehuldigd, met een stop in Brugge. Voor de gelegenheid werd de locomotief 'Jan van Eyck' gedoopt. De feestelijke dag vond plaats in aanwezigheid van de koninklijke familie en werd opgeluisterd met een dansfeest in de Hallen. De toenmalige burgemeester zag Brugge 'herboren' worden als de metropool die het in de middeleeuwen was.

Dagelijks reden drie treinen naar Oostende, twee naar Gent, Brussel, Antwerpen, Leuven en Ans, maar de aanleg van de spoorweg veroorzaakte een diepe snede in het stedelijk weefsel. West-Brugge werd geïsoleerd van de rest van de stad en stedelijke functies geraakten verschoven. Dit zou duren tot de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Tot 1838 was de Vlamingstraat de belangrijkste Brugse handelsstraat, met winkels, grote hotels en restaurants. Na de aanleg van het spoor verplaatsten die zich naar 't Zand rond het station. De Zuidzandstraat en de Steenstraat werden handelsstraten en voetgangers, karren, paarden en later auto's gingen beide straten als verbindingsweg gebruiken. Langs de spoorweg (Hoefijzerlaan) werden huizen opgetrokken (onder andere François Perlaeu bouwde een prachtige woning op het nummer 21) en de weg naast de spoorweg werd een populair wandelpad van waar de treinen werden bewonderd.

Ook het plein onderging een ware metamorfose. Eind 1838 werd de Smedenrei overwelfd en het Kapucijnenklooster werd eerst gedeeltelijk en in 1863 volledig onteigend en gesloopt. De architectuur van het plein werd aangepast aan de stijl van het neoklassieke station, dat in het verlengde van de Zuidzandstraat was gebouwd. Het pleinontwerp werd echter maar deels uitgevoerd. Een totaalconcept kwam er nooit.

Een uitbreiding van het station in 1865 zorgde voor hevige discussies, vooral omdat de verwachte welvaart achterwege bleef en de scheiding van het Boeverie- en Smedenstraatkwartier erg betreurd werd. De Kapucijnen verhuisden naar de Sint-Clarastraat maar konden met hulp in 1870 ook in de Boeveriestraat een nieuwe vestiging uitbouwen.

HET TWEEDE STATION

In 1877 kreeg de Antwerpse architect Joseph Schadde de opdracht om een nieuw, groot station te ontwerpen. De eerste minister beloofde Brugge een monumentaal station in een stijl die zou aansluiten bij de mooiste gebouwen van de stad. Het eerste station werd gesloopt, ingepakt en verstuurd naar Ronse, waar het een nieuw leven kreeg. Het station van Schadde ontleende architecturale elementen aan de Brugse bouwkunst uit de 15de en 16de eeuw. De hall boven de perrons, met een grote gietijzeren overspanning, was eigentijds en werd als kenmerkend voorbeeld opgenomen in het standaardwerk van Arthur Vierendeel. Er blijven vandaag tal van oude foto's bewaard die de kwaliteiten van het tweede station van Brugge aantonen.

Het Brugse publiek smaakte het gebouw echter niet en rond 1900 rijpte het idee om ook dit station te slopen en een nieuw exemplaar buiten de vesten te bouwen. In 1904 was de spoorwegberm in Sint-Michiels al aangelegd maar de oorlog vertraagde het project. Pas in 1936 werd gestart met het derde station, naar het ontwerp van de Brusselse architecten Josse en Maurits van Kriekinge.

Het stationsgebouw op 't Zand werd verder gebruikt als magazijn en verkoopzaal en werd uiteindelijk in 1948 gesloopt.

EERSTE HERAANLEG 'T ZAND

Na het in dienst nemen van het nieuwe station, in 1937, schreef het stadsbestuur een wedstrijd uit voor de heraanleg van het plein.

Een van de ontwerpen kwam van architect Huib Hoste samen met Paul Amaury Michel. Op de plaats van de spoorbedding voorzagen zij een brede laan die zich richtte op het nieuwe station. De laan werd omringd met parken en speelpleinen. In de parken werd een aaneengesloten hoge bebouwing op pijlers en in vertanding geprojecteerd, op de plaats van de Meersen. Aan de zuidzijde van het plein ontwierpen ze een theater of concertgebouw als afsluiting. De Smedenrei werd opnieuw opengelegd en het plein werd beplant met bomen. Huib Hoste zag de nieuwbouw als een volwaardige overgang naar de oude stadskern. Om de isolatie van West-Brugge op te lossen, moesten voetgangerstunnels onder de brede laan worden aangelegd.

In 1941 hernamen de architecten-stedenbouwkundigen Jozef Lantsoght en Jozef Vandermoere ideeën uit dit plan met een groene inkom vanuit het nieuwe station naar 't Zand. Ook zij voorzagen de sloop van de toen verkrotte woningen in de Oost-en Westmeers en de bouw van meersgezinswoningen in het groen. 't Zand sloten ze aan de zuidzijde af met een groot administratief gebouw. Een van de grondslagen was het zoeken naar de betekenis van de verbindingsweg tussen het centrum en het nieuwe station binnen de ruime stedelijke verkeerssituatie.

De heraanleg van het plein kwam er pas na de Tweede Wereldoorlog, in 1947-1948. Het uitvoeringsplan volgde in grote lijnen het plan Lantsoght-Vandermoere. Enkele huizen aan de hoek van de Smedenstraat werden onteigend en gesloopt en het plein kreeg een inrichting met twee rechthoekige ruimten, afgezoomd met bomenrijen. Het stuk Stationslaan (nu Koning Albert I-laan) waar de treinsporen lagen, werd vervangen door een dubbele rijstrook aan beide zijde van het tramspoor. Aan de zuidzijde moest een groot Rijksadministratief Centrum van 60 op 80 meter het plein afsluiten. Aan de Smedenrei/Kapucijnenrei werd een hoge groene wal opgeworpen om de verkrotte huizen van de Westmeers weg te stoppen en er werd tussen 1949 en 1953 een groot, open park in landschapstijl aangelegd, naar het ontwerp van Joseph en Julien Leys.

TWEDE HERAANLEG VAN HET PLEIN

De wonde van de oude spoorlijn werd zeer moeizaam gedicht en door de aanleg van de ringlaan op het spoorwegtracee werd het litteken eerder versteefd. De groeiende omvang van het verkeer vroeg enkele decennia later nieuwe denkoefeningen.

In 1979-1982 werd het plein verder grondig herdacht. Naar het ontwerp van Groep Planning (Brugge) werden een ondergrondse parking en een tunnel aangelegd. De leefbaarheid van het West-Bruggekwartier moest worden verhoogd en de verbinding met de binnenstad hersteld. Op 't Zand en de Vrijdagmarkt kon de horecafunctie worden uitgebreid.

Daarvoor moest een drukke, onoverzichtelijke parkeerplaats weer omgevormd worden tot een stadsplein dat ook als vervoersknooppunt voor het openbaar vervoer diende. Een busstation aan de parkzijde en een gebouwtje met een publieke functie (tentoonstellingsruimte, theater...) aan de kant van de Smedenstraat werden voorzien maar niet gerealiseerd.

Op het nieuwe plein kwam een fontein, ontworpen door de beeldhouwers Livia Canestraro en Stefan Depuydt. 't Zand moest fungeren als marktplein en ontmoetingsplaats.

Door de bouw van het Concertgebouw in 1999-2001 werd het plein van het park afgescheiden. Dit project van de architecten Paul Robbrecht en Hilde Daem (Gent) kwam als winnaar uit een internationale architectuurwedstrijd. Het Concertgebouw werd op 20 februari 2002 ingehuldigd. Het is een groot monolithisch gebouw met een boeiende vlakkencompositie.

Het bureau van landschapsarchitect Jacques Witz ontwierp, inspeland op de terracottakleur van het Concertgebouw, met grote beukenmassieven een passende overgang tussen het gebouw en het park.

T

ZAND

DE EREPLAATSEN

Dit Belgisch-Zwitsers ontwerpteam bestaat uit de architectuurbureaus Vierin en NOA aangevuld met Vogt Landschapsarchitekten, Witteveen+Bos en studiebuero Mouton. Waar NOA, Vierin en Vogt zouden instaan voor het ontwerp ging Witteveen+Bos de aspecten infrastructuur en water voor hun rekening nemen. Studiebuero Mouton werd aangetrokken voor het uitwerken van de structuren. Hieronder worden de hoofdlijnen van hun concept letterlijk overgenomen.

VIERIN & NOA APUD HARENAS

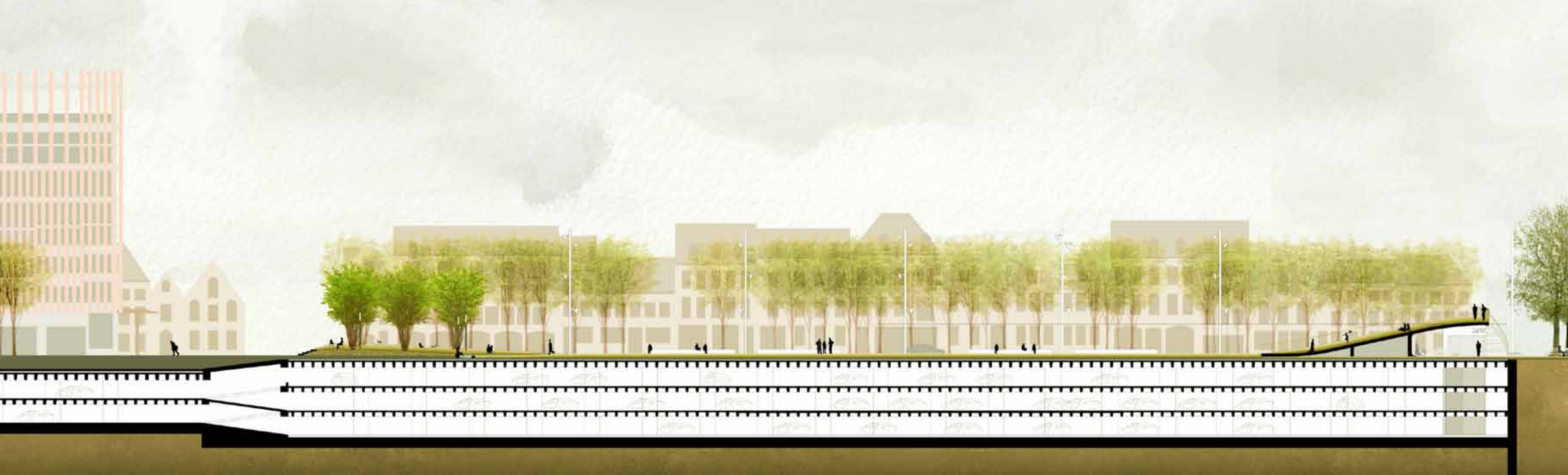
Het voorstel bestaat uit het introduceren van een aantal behapbare plaatsen, pleinen zelfs, die uitnodigen tot activiteiten die onderling een versterkende werking hebben en het grote plein ten goede komen. Het voorstel activeert de korte randen van het plein. Er ontstaan plekken met een eigen identiteit, een reden tot verblijf, een specifieke aantrekkelijkheid. Plaatsen van waaruit men naar andere mensen kan kijken; lopende mensen, fietsende mensen, zittende mensen, spelende mensen. Plekken met een uitgestrekt, maar boeiend uitzicht.

't Nieuw Zand heeft een sterke identiteit. Een grafische herkenbaarheid door kleur, patroon en textuur. Letterlijk zand, een zachte uitnodiging tot verblijf. Een intense beleefbaarheid met wassend water en meer bomen. Een nieuwe aantrekkelijkheid door de hoogteverschillen en de uitzichten. Een plek om te blijven: zittend op banken of stoelen, liggend op een helling, wachtend op een trappartij. Hellingen, trappen, bomen, water: het zijn herkenbare stedelijke elementen die een breed publiek uitnodigen. 't Zand wordt een verzameling van verschillende plekken met een eigen identiteit die samen een sterk geheel vormen.

Er werd gekozen voor een duidelijk gedefinieerd plein en straten er rond. De straten vormen onderdeel van de algemene openbare ruimte van de stad en worden heraangelegd in kasseien. Hun gebruik zal veranderen om de betreedbaarheid van het plein voor voetgangers te vergroten. Het ontwerp zet de topografie in om het verlangen naar meer beslotenheid te koppelen aan een uitnodiging tot verblijf. De korte zijden worden hiervoor aangesproken, terwijl de lange zijden vrij blijven. Aan de noordzijde wordt de horizon opgetild.

De tunnelmond wordt aan het zicht onttrokken, het plein krijgt visueel een nieuwe wand, een rand. Aan de zuidzijde, naar de busluifel toe, wordt een zachtere topografie opgebouwd, een heuvel die toelaat om bomen te planten. Te midden van deze ingrepen blijft de leegte behouden, een vlakte voor grote stadsgebeurtenissen.

Het voorstel gaat uit van een uitgesproken beperking van het gemotoriseerd verkeer dat via het plein de stad binnenrijdt. Dat geldt zeker voor auto's, maar ook voor het openbaar vervoer. Het lijkt mogelijk om vanaf de busluifel het gemotoriseerd verkeer naar de Zuidzandstraat te beperken tot enkel bussen. Autoverkeer dat vanuit het zuiden toch de Zuidzandstraat moet bereiken, rijdt rond het plein.

4 PLEINEN

De noordelijke helling, de Duin, nodigt uit tot zitten, liggen, staan, rollen, klimmen, glijden. Een plek voor jonge mensen, kinderen met een step, jongeren skatend of liggend met vrienden en wat muziek. Een uitloopzone voor de jongerencafés, een ontmoetingsplek na het parkeren van de fiets in een diagonale relatie met het Concertgebouw. De helling vormt een natuurlijke tribune bij grote evenementen, wat de zichtbaarheid en de opwinding van erbij te zijn verhoogt. Overzicht. Uitzicht. Zicht.

Het centrum van het plein vormt een plek op zichzelf, opgespannen tussen de korte randen. Het wordt een vrijplaats. Een plaats om te kijken en bekeken te worden. Een stedelijk podium waar letterlijk en figuurlijk alles mogelijk is, met de stad als decor. Er wordt een zandkleurig, gepigmenteerd asfalt voorgesteld, verfijnd met een patroon in verschillende tinten. Het naadloze aspect, de kleurgelijkenis met zand en de relatieve zachtheid van het asfalt nodigt uit tot neervlijen, een invitatie die wordt versterkt door het ontwerp van het plein met een zuidgerichte helling en een parkkant met water. Genereuze zitgelegenheid is belangrijk voor een plein van deze schaal. Aan de langse zijden worden tweezijdige 10m lange banken geplaatst die met rubber zijn afgewerkt.

De zuidelijke heuvel, het (park)plein, biedt andere kwaliteiten. De heuvelrug begrenst het plein, zorgt voor een afscherming van het verkeer en krijgt het karakter van een kleine, groene, rustige plek. De hoogte biedt uitzicht, terwijl de aankleding zorgt voor intimiteit bij het wachten op de bus of het verblijven in de schaduw. Men kan zitten onder de bomen, comfortabel op een stoel, of mijmerend op de trappen. De heuvel wordt aan de voet begrensd door stromend water in een geul of een kanaal, dat af en toe buiten zijn oever treedt en bij warm weer een ruim watervlak wordt.

De helling aan de noordelijke zijde van het plein heeft niet alleen een bovenzijde, maar ook een onderzijde, het voorplein. Door het niveau van het plein omhoog te trekken, ontstaat er een ruimte onder. Er ontstaat een plein dat de Noordzandstraat verbindt met de Smedenstraat, een voorhof onder de oude platanen. Het overdekte plein biedt plaats aan meer dan 200 fietsen, wat tijdens extra drukke momenten of evenementen kan worden uitgebreid. Tevens staat er een entreegebouw met een volwaardige toegang tot de parkeergarage en openbare toiletten. Een vloeiende trap leidt naar boven, naar de nieuwe helling op 't Zand. Ringvormige banken nodigen uit tot zitten onder de hoge kruinen van de bestaande platanen.

LINDEBOMEN

Aan de straatzijden worden extra lindebomen toegevoegd, die de strikte bomenrijen onderbreken en kleinere, minder formele bomengroepen creëren. Hierdoor ontstaat een meer genereuze en tegelijk minder formele atmosfeer voor voetgangers langs de terrassen en cafés.

Dezelfde lindebomen worden gebruikt voor de aanplanting van de heuvel aan de zuidzijde van het plein, maar van een meerstammige variant, verwijzend naar het boomtype dat meer gebruikt wordt in de naburige parken en tuinen. De toegevoegde bomen versterken het groene snoer dat langs en door de stad loopt en verbindt 't Zand langs de meersen, langsheen het Concertgebouw met het Koning Albert I-park.

Rond en op het plein zelf zorgen de bestaande en nieuwe bomen voor een omcirkelende beweging van nagenoeg aaneengesloten groen. De gevel van het Concertgebouw en de nieuwe helling ertegenover blijven vrij van bomen en vormen voelbaar de twee uitersten van het plein. Het Concertgebouw krijgt het belang dat het verdient, ook al heeft het geen adres op het plein.

VERLICHTING

Verlichting is bijzonder belangrijk in de stedelijke ruimte. De Modulump-lamp die de Stad reeds heeft aangekocht wordt ingezet in het beplante deel van het plein en in de zones rondom waar bomen aanwezig zijn. Ze worden geplaatst tussen de bomen en zijn zo discreet aanwezig tussen de boomstammen. Rondom het centrale deel worden 15m hoge verlichtingsmasten voorzien waarop verschillende lampen, luidsprekers en beveiligingscamera's kunnen voorzien worden, aangepast aan de noden van het uiteenlopend gebruik.

ROBBRECHT & DAEM TALKING HEADS

Dit Belgisch ontwerpteam bestaat uit het architectuurbureau Robbrecht & Daem met in onderaanneming het ingenieursbureau Group D. Group D is als raadgevend ingenieursbureau opgenomen in het team voor wat betreft structuur- en infrastructuurwerken. Ook hier worden, in hun eigen woorden, de krachtlijnen van hun ontwerp overgenomen.

PLEINEN BINNEN HET PLEIN

't Zand en de Vrijdagmarkt worden één open speelvlak waarbij lichte, maar herkenbare, nuances van zandkleurige Portugese granietsteen elkaar als een dambord systematisch afwisselen. De appendix van 't Zand richting de Westmeers en Sint-Jan in de Meers krijgt eenzelfde afwerking en vormt zo een trage opgaande – het plein zelf ligt hoger – aanzet tot de centrale ruimte. Met de bescherming en geborgenheid van de bomen en met kwaliteiten van het gefilterde zonnelicht, slaat de flaneur het centrale middenveld gade. Van nature uit kennen de randen een actievere beleving. Horeca of school, winkels of hotel, elk genereren ze hun gebruikers en activiteiten langsheen de randen van het plein. Deze worden verder versterkt met

de aanwezigheid van een cirkelvormig – een eigen thema doorheen het ontwerp – waterelement in de nabijheid van de school, een reuzenschaakspel in de buurt van de cafés en eethuizen aan de westzijde.

Cirkelvormige dubbelzijdige banken vormen de zones onder de bomenrijen om tot plekken van verpozing, animatie en beschutting bij harde zon. De allerkleinsten spelen onder het waakzame oog aan de binnenzijde van de banken. Aan de buitenzijde zittend, observeert men het stedelijke toneel. De herinnering aan de historische -en op dit moment overvlede-Smedenrei wordt geopenbaard door een lijntekening uit blauwkleurige glazen betegeling.

De open ruimte wordt omzoomd door lange wegneembare banken uit gietijzer en eigen verlichtingselementen. De banken maken hoeken. Definiëren de ruimte. De systematiek van het grid wordt op welbepaalde plekken doorbroken door verschillende kleinere vlakken in een rode Portugese graniet. Het zijn de pleinen binnen het plein. Ze illustreren de mogelijke verkleining van de ruimte. De verschaling. Ze zijn de stedelijke versie van het uitgerolde picknickdeken in de weide. Waar 't Zand vroeger onmetelijk groot leek en daardoor ook ontoegankelijk, is het nu een verzameling van benaderbare en handelbare pleinen geworden die reeds hun aanzet hebben vanaf de pleingevels.

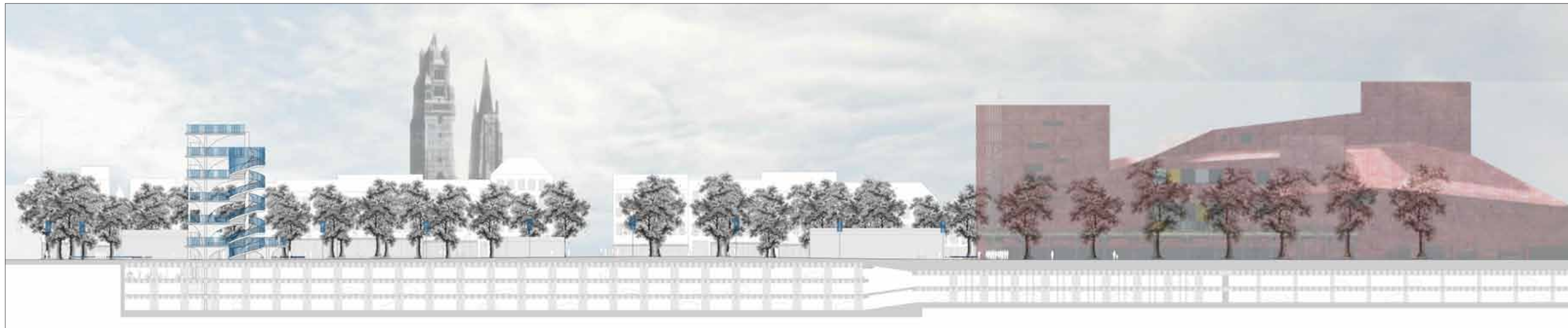
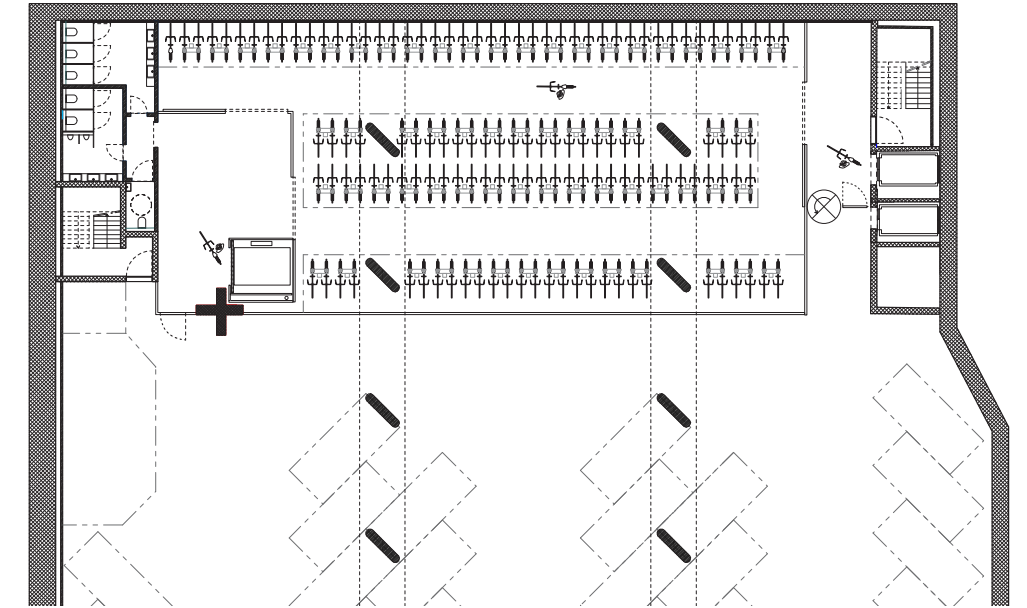
HET OBSERVATORIUM

In essentie zijn pleinen de organisatie van het horizontale veld. Tweedimensionale ruimtes gedefinieerd door hun randen. Gevelwanden die de ruimte begrenzen en tegelijkertijd de plek een welbepaalde proportie geven. In langse richting zijn er de huizenrijen, waarbij de oostelijke zijde opgeladen wordt door de slagorde van horecazaken en de westelijke door woningen, enkele winkels en een school. De zuidzijde wordt dan weer gedomineerd door het statige Concertgebouw met haar vooruitgeschoven Kamermuziekzaal en naastliggende bushalte. Maar aan de noordzijde lijkt het te verwateren. De bouw van de tunnel en de vroegere treinsporen naar het voormalige station hebben een gat geslagen in de omranding van deze horizontaal georganiseerde ruimte. Aan de zuidzijde werd dit reeds opgelost door het Concertgebouw. Aan de noordzijde is er nooit zo'n oplossing gekomen. Tot nu. De horizontale ruimte krijgt een verticale component.

In geval van 't Zand betreft het een constructie of structuur van verschillende op elkaar gestapelde niveaus die zich aan de noordzijde inplant en zo de rechtstreekse dialoog met het volume van de Kamermuziekzaal aangaat. Talking Heads. Deze structuur is het 'paviljoen op het plein'. In wezen is het zelfs programmaloos en heeft het als primaire wens het organiseren van de omliggende ruimte, zonder hier in eerste instantie reeds specifieke uitspraken te doen over mogelijk gebruik. Haar meest minimale vorm is het een 'observatorium'. Een punt om boven het plein en de stad uit te stijgen en haar gade te slaan. Maar evenzeer is het bijzonder multifunctioneel in haar gebruik, maar meestal is het een ontmoetingsplek, te bezetten door inwoners en passanten. De vijf niveaus, waarvan het onderste zich verder uitspreidt, worden met elkaar verbonden door een opklimmende wenteltrap en een lift.

FIETSEN

Het plein is aan de zachte weggebruiker waarbij het gemotoriseerd verkeer (ook de bus) hier te gast is. Beide complementaire principes worden ondersteund door een doorlopende afwerking. Alles is plein en rijstroken worden er suggestief op aangeduid door kleine 'knobbels' met ledverlichting langsheen de wegen. Fietsen vinden hun vergrote stalplaats nog steeds in de eerste ondergrondse laag van de parking die toegankelijk wordt gemaakt door de parkeergebouwtjes en de geïntegreerde trappen van het observatorium. Een horizontale uitbreiding van deze fietsenparking moet denkbaar zijn. De bestaande vluchtweg vanuit de parking en toegang tot de fietsenstalling worden zo gecombineerd.

STUDIO SECCHI-VIGANÒ MET ARCHITECTEN GROEP III **STRIPS**

Dit Belgisch-Italiaans ontwerpteam bestaat uit de architectuurbureaus Studio Secchi-Viganò en architecten Groep III samen met het ingenieursbureau Stabitec die de architecten technisch ging ondersteunen. Hieronder volgt een duiding van hun concept op basis van de initieel ingediende teksten. De jury gaf dit ontwerp de passende benaming 'Strips'.

CONCEPT

Het begint bij de principes van het articuleren van de ruimte en eindigt met de valorisatie van de aanwezigheid van het theater en de evenementenruimte, om het pleinontwerp en de atmosfeer te karakteriseren. Het plein is het ruimtelijke middel dat de dialoog toelaat tussen de oude stad, het nieuwe Concertgebouw en het ontwerp. Het plein is samengesteld uit een aantal ruimtes die een hele set aan evenementen en gebruiken kunnen dragen. 't Nieuw Zand wordt een activiteitengenerator. Het plein wordt in vier in elkaar overvloeiende ruimtes gearticuleerd, vier 'strips', georganiseerd langsheen de hoofdas en van de westelijke gevel tot de oostelijke gevel. Door zijn druk bezette evenementenagenda, is het de ambitie van het ontwerp om het plein te laten werken als kwalitatief evenementenplaza en als plein voor dagelijks gebruik.

Ten eerste de plaatsbepaling van de terrassen, gericht naar het westen.

Ten tweede is het centrale deel, dat zonder obstakels en visueel, het theater en het podium verbindt, welke de 'natuur' van het evenementen- en theaterplein van 't Zand onderlijnt.

Ten derde, de 'faciliteiten'strip, die alle gevraagde voorzieningen bundelt en die de nieuwe grens wordt in het westen van het plein. Door deze permeabele grens te definiëren, geven we een nieuwe identiteit aan de mooie ruimte tussen de strip en de huizen van de Vrijdagmarkt, dit wordt de vierde strip. De voorziening op de functionele strip is het belangrijkste nieuwe element in het project. De strip is een generator van activiteit en nieuwe toepassingen die samen met het podium dat sequentie in het noorden beëindigd, kan het gezien worden als de activiteitenplug. De strip is een sequentie van 'buitenkamers', bepaald door de functionele paviljoenen. De outdoor tussenruimtes zijn gedeeltelijk permanent en gedeeltelijk flexibel in gebruik. - een goed georganiseerde fietsparking voor 75 fietsen nabij de busstop en het Concertgebouw.

Om de strip te beëindigen richting de ring, wordt een sterker volumetrisch einde voorgesteld, een sluiting van het plein, of een aankondiging van het plein, afhankelijk van de benaderde richting. Het paviljoen is opgebouwd uit een zeer eenvoudige lichte structuur, die het plein kan ondersteunen in bijvoorbeeld de organisatie van muziek-evenementen of die dienst kan doen als 'signaal'toren.

HET PLEIN

In dit voorstel blijft de herinnering aan de fontein levend, door op dezelfde locatie een waterpartij aan te leggen, zonder een hinder te zijn voor het organiseren van evenementen.

De fontein wordt gearticuleerd als een toegankelijke 'spiegelvijver'. De huidige bronzen beelden en stalen zuilen van Depuydt-Canestraro zijn een erg populair ontmoetingspunt, centraal op het plein, voor iedere bezoeker/bewoner. Deze krijgen dan ook terug een prominente plaats met hun voeten in het water. Ook het paviljoen van Toyo Ito wordt terug in zijn waarde hersteld. De lichtheid van de constructie wordt beklemtoond door het te laten overkragen boven de waterpartij.

De bestaande grijze mozaïeken, tegels in blauwe hardsteen, boomcirkels en vlaggenmasten krijgen een nieuwe bestemming in een hedendaags verhaal. Samen met de oude bestaande materialen van het plein, dewelke gedeeltelijk worden gerecycleerd, worden enkele nieuwe materialen geïntegreerd

die elders in de stad worden gebruikt. Zo wordt de grijze mozaïek gebruikt voor de laan langs de Vrijdagmarkt en de weg in het noorden die aansluiting vindt aan de Noordzandstraat. Voor de 'hoofd'bestrating van het plein stellen we voor mozaïekkeien te gebruiken. In de lijn van het Concertgebouw zijn in het ritme van het grid, 10 vlaggenmasten geplaatst die het plein wat afschermen van het drukke verkeersknooppunt van de bushalte.

De harde rand tussen de Vrijdagmarkt en 't Zand wordt verder uitgewerkt. In de route van uitzonderlijk vervoer is dit een traject dat niet kan worden genegeerd. Om dit karakter nog te versterken wordt een nieuwe bomenrij geïntroduceerd tussen de strip en de Vrijdagmarkt.

Deze lijn genereert een mooie laan die de twee zijden van de weg met elkaar verbindt. Deze nieuwe lijn fungeert ook als een 'zachte' achterzijde voor de buitenkamer van de strip. Zo wordt het ook mogelijk om tweerichtingsverkeer

te realiseren langs de de Vrijdagmarkt. Om een vlotte circulatie te garanderen, komt het uitgaand verkeer uit de Noordzandstraat ingepikt op de Hoefijzerlaan. Zo is de verkeersdruk in de Smedenstraat en het knooppunt ten noorden van de Vrijdagmarkt, tussen de Smedenstraat en de Hoefijzerlaan, ingeperkt.

Het verkeer dat de stad inrijdt, wordt langs de westzijde rond het plein geleid. Op die manier wordt 't Zand verbonden met het kleine plein voor het Concertgebouw, maar nog meer met het Koning Albert I-park. De eenrichtingsstraat, aan de oostkant, verloopt over het plein en wordt op een veel subtielere manier behandeld zodat de continuïteit van het plein niet wordt verstoord.

FIETSEN

Langs de fietspaden in de zachte groene gordel, worden eenvoudige solide zitbanken voorzien. De belangrijkste fietsroutes lopen langs beide zijden van het plein, oost en west, duidelijk zichtbaar tussen de bomen. Verder zijn er voor de fietsers 2 grote fietsenstallingen voorzien om 't Zand als mobiliteitsknooppunt te versterken. De eerste bevindt zich ten zuiden van het plein in contact met de grote bushalte en het Concertgebouw. Daar is er plaats voorzien voor 75 fietsen, waarvan 15 plaatsen voor bakfietsen, en laadpunten voor elektrische fietsen. De huidige ondergrondse fietsenstalling wordt aantrekkelijk gemaakt door het integreren van een eenvoudige toegang in de vorm van een luie trap.

VERLICHTING

Voor de verlichting van het plein wordt gekozen om de verlichtingspalen, die de Stad reeds heeft aangekocht, te gebruiken voor het uitlichten van de verkeerswegen. De palen worden op het grid geplaatst. De zones tussen de bomen worden uitgelicht door grondspots, dit benadrukt de zachte groene grenzen van het plein. Op het eindvolume worden er grote spots geplaatst voor de belichting van het podium. De paviljoenen zijn 's nacht lichtbakens, die het plein en de strip zelf verlichten.

XDGA – NEY & PARTNERS PLACEMARK

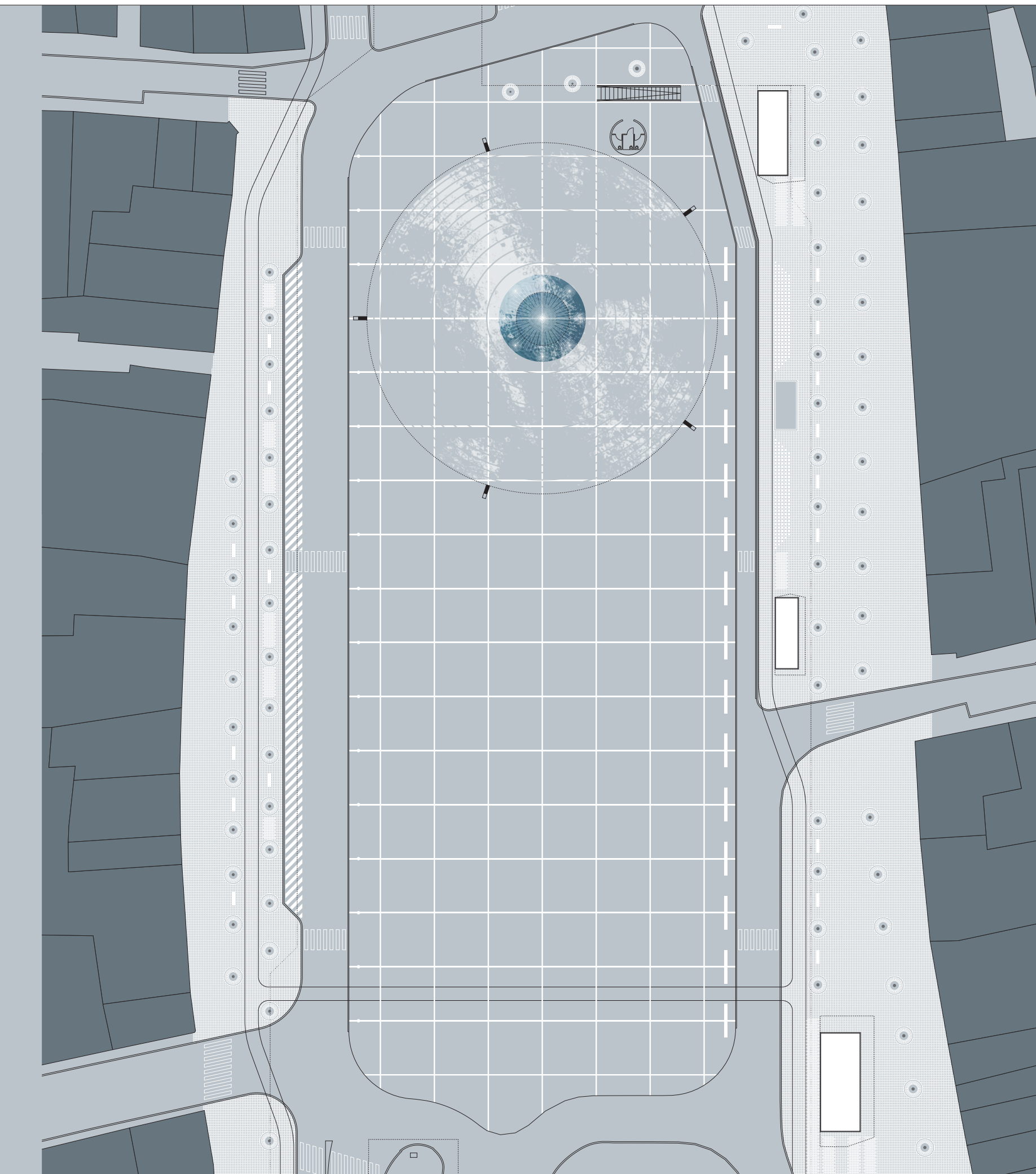
Dit Belgisch ontwerpteam bestaat uit het architectuurbureau Xaveer De Geyter architecten samen met het ingenieursbureau Ney & Partners in onderaanneming. XDGA neemt binnen het multidisciplinair team de taak als coördinator en architect op zich. Het bureau Ney & Partners staat in voor het ontwerp stabiliteit en infrastructuur. Ook hier worden de belangrijkste elementen uit het voorstel van dit ontwerpteam overgenomen. De jury gaf dit ontwerp de passende benaming 'Placemark'.

CONCEPT

Het ontwerpteam beschouwt 't Zand niet als een klassiek plein, maar als een levensnoodzakelijke en zeldzame open plek in de binnenstad waar veel en grootschalige activiteiten kunnen plaatsvinden. In deze lezing is er, eerder dan een scherpe afbakening, een tegengewicht nodig voor de leegte, een brandpunt als het plein leeg is, een verzamelplek als het in gebruik is.

Aan de noordkant van 't Zand stelt XGDA een cirkelvormig, lichtdoorlatend object voor, even breed als het plein. De leegte, die noodzakelijk is voor de markt en de kermis, wordt zodoende gevat tussen de toren van het Concertgebouw en de horizontale luifel. Tegenover de onbestemdheid van de vlakte komt een attractiepunt dat elk uur van de dag verandert. Een placemark in het centrum. De atmosfeer onder de schotel wordt bepaald door immer wisselende elementen als licht, schaduw, water en reflectie van water. Daarom is het object zelf zo immaterieel als mogelijk. Een lichtdoorlatend, witachtig zeil wordt opgehangen aan de ringvormige balk en verzawaard met concentrische ringen bovenop. Daaronder, in de vloer van het plein zijn voorzieningen gemaakt voor een fontein en klein watervlak. De fontein kan allerlei vormen aannemen, van een ronde wand van water vanaf het dak, over een centrale jet tot een frivole set van kleine waterstraaltjes.

De plek wordt een nieuw ijkpunt in de stad, een plaats om af te spreken. Het dak helpt om de grote leegte bewoonbaar te maken. Onder het dak kunnen feesten, danspartijen, rommelmarkten, projecties of concerten georganiseerd worden, ook zonder fontein. Tijdens de foer of de markt kunnen kleinere paviljoenen eronder opgesteld worden.

HET PLEIN

Het nieuwe pleinoppervlak bestaat uit een robuuste, geborstelde betonplaat die onderverdeeld wordt door een bronzen grid. Dit raster is gebaseerd op de huidige organisatie van de markt. Op de kruispunten van het grid worden naargelang de behoefte voedingspunten voor elektriciteit voorzien, waterpunten, ankerpunten, vlaggenmasten, lichtarmaturen en afvoerputten. Het plein wordt aan de zuidzijde afgebakend met vlaggenmasten, aan westzijde met verkeerspalen, aan de oostzijde met een rij zitbanken. In de verkeerspalen en de zitbanken worden elektriciteitskasten geïntegreerd. Dit nieuwe geheel, in combinatie met de vervangen fontein, maakt een uiterst efficiënte organisatie mogelijk van de markt, de kermis en een waaier van eenmalige activiteiten. Daarbij zijn geen wezenlijke aanpassingen van het verkeer nodig.

Naast de elementen die het grid afbakenen wordt straatmeubilair vooral voorzien in de overgangszone tussen terrassen en plein. Tussen en onder de bomen worden kleinere zitbanken opgesteld en gespreide fietsenstallingen; de lay-out daarvan is minder strak en gebaseerd op het dagelijks gebruik van het plein.

DE LUIFEL

De luifelstructuur op het plein bestaat uit een stalen cirkerlvormig kokerprofiel met daartussen een opgespannen membraan. Dit membraan heeft als eigenschap dat ze zeer goed licht doorlaat, nauwelijks iets weegt maar toch zeer sterk is. Hierdoor kan een luifel gerealiseerd worden met een grote overspanning zonder veel bijkomende structurele elementen. In het midden van de luifel bevindt zich een opening, een oculus zoals we die kennen bij koepels. Hier verzorgt een slanke stalen koker de structurele werking van de luifel. Om de lasten ten gevolge van onder andere de sneeuw op te vangen zijn er een aantal radiale kabels uit roestvast staal toegevoegd tussen de buitenste en binnenste ring. De buitenste stalen ring wordt ondersteund door slechts vijf kolommen. Doordat het membraan zichzelf kan opspannen, zijn er geen trekkabels nodig in het centrum van de luifel. Hierdoor ontstaat er een zeer open structuur, waarbij de steunen zich zeer ver van het attractiepunt van de luifel bevinden.

FIETSEN

Vandaag de dag dienen heel wat handelingen te gebeuren vooraleer de fiets gestald kan worden in de ondergrondse fietsenstalling. Door dit omslachtig gebruik kan de stalling niet optimaal functioneren. Er kan nagedacht worden om de handelingen vandaag te beperken, dwz de toegangsbadge elimineren zodat de gebruiksdrempel herleid wordt tot het gebruik van de lift. Door deze systeemvereenvoudiging zouden de bestaande vergrendelingsmodules plaats kunnen maken voor een optimalere indeling zodat de ondergrondse stallingscapaciteit kan evolueren van 164 naar 263 plaatsen. Naast deze reorganisatie zal de toegankelijkheid verbeterd worden door het voorzien van een extra, nieuwe, langzame fietsentrap die de toegang naar de ondergrondse fietsenstallingen sterk moet vereenvoudigen. Deze buitentrap doet tevens dienst als evacuatiestap zodat de bestaande trap in het midden van het plein kan verdwijnen ten voordele van een functioneler plein.

Het voorstel voor de bovengrondse fietsenstalling bestaat uit een verspreiding van de fietsenstallingen over het volledige projectgebied. Het gebruik van de fietsenstallingen heeft een zeer groot aandeel bij de lokale bevolking, voor het bezoek aan de lokale cafés of tijdens een concert in het Concertgebouw. Het is dan ook vooral hier dat meer capaciteit wordt voorzien. Bij deze locaties worden extra stallingen voorzien om te voldoen aan de vraag terwijl bijvoorbeeld tijdens de marktdagen, een gespreide stalling rondom het plein wordt gegarandeerd. Door het kiezen van een efficiënter fietsstallingsstelsel en het vrijwaren van de 'promenade' tussen de bomen, worden de stallingen geconcentreerd waardoor deze visueel beter herkenbaar zijn en het aantal aanzienlijk verhoogd kan worden, van 230 naar 376 plaatsen.

SANITAIR

Langs de Noordzandstraat wordt een extra sanitair paviljoen met drie extra toiletten voorzien in het ontwerp. Door de locatie van de ondergrondse toiletten ter hoogte van het Concertgebouw is er geopteerd om deze te voorzien aan de tegenoverliggende zone, onder de bomen, tegenover de bestaande urinoirs van de parkingpagode. Naast een afgescheiden toilet voor man en vrouw is er tevens een aangepast toilet voorzien voor personen met een beperking. De toiletten hebben een plafond waardoor zij privacy garanderen. De inkomhal van dit paviljoen heeft geen plafond waardoor dit geen volledig afgesloten ruimte wordt en er hoorbaar sociaal contact blijft, wat het veiligheidsgevoel ten goede komt.

VERLICHTING

Vloerverlichting is geïntegreerd op het ritme van het grid. Dit rationeel patroon staat in groot contrast met de verlichting van de omliggende context. Deze ritmiek wordt doorbroken op de kopse zijde van het plein, met de indirecte aanstraling van de overdekte ruimte die daar gelegen is. De promenade tussen de bomen wordt verlicht met kleinschalige verlichtingsarmaturen – dit in contrast met de luifelverlichting en de verlichting van het grid. De kleinschalige verlichting tussen de bomen zorgt voor een gezellige atmosfeer, de ruimte onder de bomen wordt ervaren als intiem. De straatverlichting wordt geïntegreerd op masten die geplaatst zijn tussen de bomen. De richtbare verlichtingsarmaturen worden boven de bomen geplaatst en zijn gericht op de straten zodat ze zo min mogelijk het kleinschalig karakter van de omliggende zones storen met licht.

T
NIEUW
ZAND

WEST 8 PLEIN VAN 150 LINDEN

Dit Belgisch-Nederlands ontwerpteam bestaat uit het architectuurbureau West 8 samen met het ingenieursbureau Snoeck & Partners. West 8 zal zich richten op de domeinen buitenruimteontwerp, stedenbouw en landschapsarchitectuur. Snoeck & Partners wordt ingeschakeld als adviserend ingenieursbureau voor bouw en stabiliteit. Het ontwerpteam wordt vervolledigd door verlichtingsadviseur Atelier Roland Jéol. Hierna worden de belangrijkste krachtlijnen van het concept, zoals uiteengezet door het ontwerpteam in haar initiële voorstel, overgenomen.

PARKBELEVING OP HET PLEIN

Het vormt de ambitie bij de herinrichting van 't Zand om de maximale beschikbare ruimte voor een multifunctioneel gebruik in balans te brengen met de intimiteit die noodzakelijk is om het plein attractief en gezellig te maken op momenten dat er geen evenementen plaatsvinden.

Door zijn ligging, volwaardig binnen de historische kern, vormt 't Zand een belangrijke schakel in het netwerk van pleinen in de binnenstad. De stedelijke evolutie heeft het plein reeds verschillende malen getransformeerd in beeld en beleving. Een opeenvolging van ingrepen - spoortracé, weginfrastructuur, overwelving reien - hebben steeds meer afstand genomen van een evenwichtige inpassing van het plein binnen het middeleeuwse stadswefsel. Dit heeft tot gevolg dat er een barrière is ontstaan tussen het centrum en West-Brugge. Het plein is functioneel, maar voelt groot en leeg aan.

De oplossing in de zoektocht naar een hernieuwde identiteit en een volwaardig 'Brugs' karakter ligt verscholen in de waardevolle historische, culturele en landschappelijke lagen die 't Zand bezit. De herinrichting is gebaseerd op een subtiel beklemtonen van enkele reeds aanwezige ruimtelijke kenmerken. Het plein wil weer leesbaar maken wat intrinsiek verborgen ligt en vindt hierin zijn eigen identiteit. 't Nieuw Zand herstelt de 'oude' verbinding Boeveriestraat - Zuidzandstraat en zo ook het stedelijke weefsel van straten. Het licht gebogen wegtracé alsook de licht gebogen gevelwanden vormen de blauwdruk en opdeling van de verschillende buitenruimtes. De ruimte ontsnapt aan een rigide orthogonale compositie van het plein dat refereert aan de rechte lijnigheid van de verdwenen spoorinfrastructuur. De contouren en compositie van het plein sluiten aan bij de stedelijke figuur van de middeleeuwse stad.

Van oudsher is 't Zand een binnenstedelijk plein. Door opeenvolgende infrastructurele ingrepen is er echter perceptie ontstaan dat het plein een soort rand vormt. De schaal en de impact van deze infrastructurele ingrepen hebben letterlijk een breuk veroorzaakt die invloed heeft gehad op de stedelijke verbindingen tussen de verschillende stadsdelen. Door het omsluiten van het plein en de gelijkwaardige behandeling van zijn wanden wordt het plein als uniforme ruimte duidelijker en leesbaar. Het plein kan zijn rol als 'schakel' optimaal vervullen. Het sluit aan bij de drie meest markante binnenstedelijke openbare ruimtes.

In de zone tussen de Zuid- en Noordzandstraat, bewaart 't Zand zijn open karakter. Vanuit zijn multifunctionele gebruik behoudt het zijn maximale openheid en wordt het voorzien van duurzame en degelijke bestrating alsook alle voorzieningen die een optimaal gebruik faciliteren. Het doortrekken van de beleving van het park wil de landschappelijke corridor versterken en begeleiden die langs de (deels overwelfde) reien de stad doorkruist. Het alzijdige architecturale karakter van het Concertgebouw wordt versterkt door de aansluitende openbare ruimte een gelijkaardige sfeer mee te geven. De huidige scheiding park - plein door het Concertgebouw wordt opgeheven. Het gebouw wordt volwaardig ingebed in een meer landschappelijke context. Het Concertgebouw krijgt een volwaardig 'voorplein' dat naast haar ceremoniële functie vooral een aantrekkelijke en intieme ontmoetingsplek wordt voor de diverse bezoekers.

De bestrating wordt als een mozaïek van vlakken ingevuld en uitgevoerd in een variatie aan granietklinkers. Deze verschillen per zone in kleur, textuur en legverband.

Het kleurenpalet en het materiaalgebruik sluiten aan bij de bestratingen die in de binnenstad terug te vinden zijn. De voorgestelde materialen en hun afwerking zijn op basis van comfort en technische voorkeuren vastgelegd.

Deze mozaïek vormt naast de ruimtelijke opdeling en samenhang ook een helder organisatiepatroon voor de opstelling van de wekelijkse markt. De nagenoeg parallelle lijnen die gevormd worden door materiaal of textuurvariatie, aangevuld met de accentuering van enkele lijnen binnen de bestratingsvlakken zelf, maken verschillende opstellingscomposities van de marktkramen mogelijk.

REDUCEREN AUTOVERKEER

De heraanleg van het plein biedt de kans om na te denken over de mobiliteit rondom het plein. Er wordt resoluut gekozen voor een andere organisatie en reductie van het autoverkeer rondom het plein, doch zonder te raken aan de noodzakelijke bereikbaarheid en aansluiting van het omliggend stratenweefsel. De rijweg langs de kant van de Noord- en Zuidzandstraat wordt ten behoeve van een betere relatie tussen plein en terrassen gesupprimeerd. Het busverkeer wordt gebundeld op een 2-richtingsweg kant Vrijdagmarkt (die tevens een route is voor uitzonderlijk transport). Om de verbinding tussen de Boeveriestraat en de Zuidzandstraat te verwezenlijken wordt de luifel van de busterminal beperkt ingekort. Er wordt rekening gehouden met het behoud van het huidige aantal op- en afstapplaatsen en het huidige aantal buslijnen op dit belangrijk busknooppunt. Aan het begin van de Boeveriestraat (kant plein) worden een aantal standplaatsen voor taxi's voorzien.

VERLICHTING

Langs de pleinranden worden tijdloos gestyleerde verlichtingslantaarns voorzien. Aan beide zijden van de centrale open ruimte worden gelijkaardige verlichtingsarmaturen in hoge masten met projectoren geplaatst. De lichtkleur wordt afgestemd op deze van de binnenstad. De lichtsterkte kan naargelang gebruik, avond- of nachtsituatie of calamiteiten aangepast worden. Comfort, veiligheid en verbruik kunnen hierbij op elkaar afgestemd worden.

In de mastvoeten worden bijkomend aansluitvoorzieningen voor elektriciteit geïntegreerd en centraal op het plein worden enkele ondergrondse aansluitkasten voorzien. Hierdoor worden een groot aantal aansluitpunten verkregen die inspelen op het wijzigende multifunctionele gebruik van het plein.

REI

Het water aan de kant van de Westmeers zal meer open worden uitgewerkt. Langs het stuk aan het Concertgebouw en het Koning Albert I-park komen over een korte afstand een aantal zittreden die contact met de rei mogelijk maken. Hierdoor ontstaat een gezellige ontmoetingsruimte bij het water.

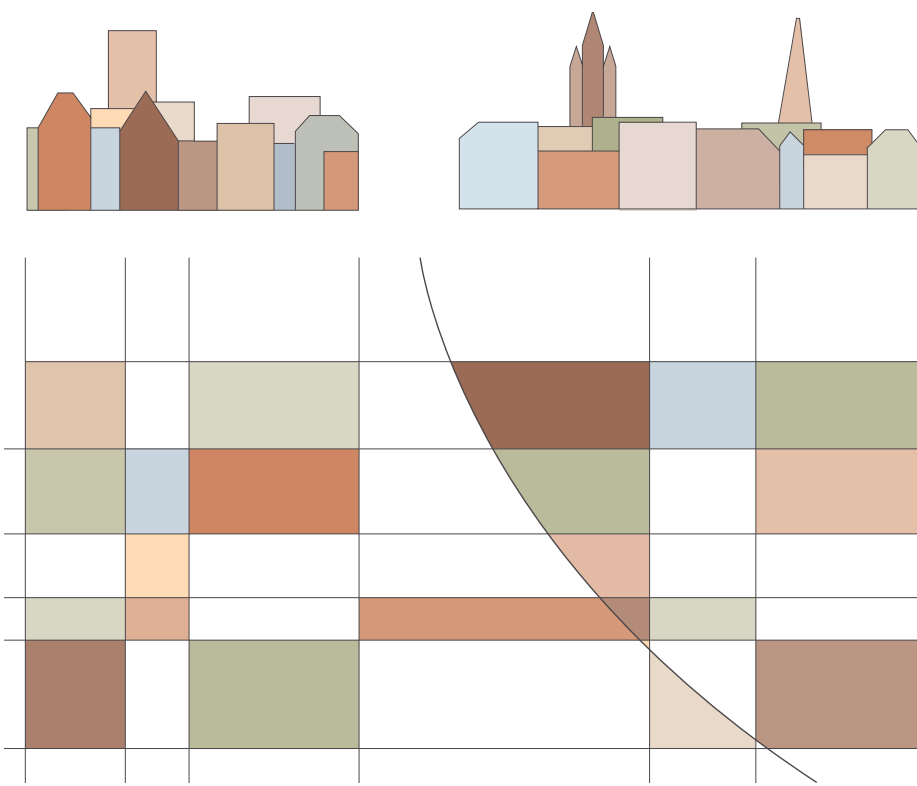

VAN CONCEPT NAAR ONTWERP

De keuze voor het winnend ontwerp mag dan een mijlpaal geweest zijn, om een definitief plan te bereiken, moest nog een intensief traject worden afgelegd. Eerst werden de bemerkingen van de jury en de technische werkgroep verwerkt. Daarna volgden informatierondes, inspraakvergaderingen en overlegmomenten met de betrokken instanties, uitbaters, handelaars en bewoners.

Begin juli organiseerde de Stad, samen met het Concertgebouw, een tentoonstelling over de inzendingen van de vijf laureaten. Het winnende ontwerp kreeg later een eigen tentoonstelling in 't Brugse Vrije. Tijdens deze expo, waarop de bewoners en de markt- en foorkramers ook waren uitgenodigd, werden 147 suggesties verzameld in een ideeënbus. Deze zijn meegenomen in de verdere uitwerking van de plannen.

Op 14 september 2015 vond een bewonersvergadering plaats in het Concertgebouw. Het studiebureau stelde daar het initiële concept voor. De opmerkingen en suggesties van die bijeenkomst waren belangrijk om het voorontwerp verder te verfijnen tot een haalbaar en gedragen eindresultaat. Het veelvuldig overleg resulteerde uiteindelijk in verschillende aanpassingen, wat een ontwerp oplevert met een groot draagvlak.

FASERING

De fasering moet, in overleg met alle betrokken partijen, nog verder in detail uitgewerkt worden. Momenteel wordt de uitvoering verspreid over zes fasen.

Dit om:

- de hinder te spreiden
- ervoor te zorgen dat 't Zand niet één grote werfzone wordt
- sommige evenementen mogelijk te houden tijdens de heraanleg
- de omleidingen voor fietsers en voetgangers te beperken
- de ondergrondse parking steeds via één paviljoen met lift bereikbaar te houden.

Er wordt pas aan een nieuwe fase begonnen als de vorige volledig is afgewerkt. Intussen zal de Stad nauwgezet communiceren over de verschillende deelfasen.

TIMING

De totale duur van de heraanleg wordt geraamd op 557 kalenderdagen. Behoudens onvoorziene omstandigheden is de start van de eigenlijke werkzaamheden voorzien voor januari 2017 en midden juli 2018 zou het project volledig afgerond moeten zijn. De werkzaamheden van de nutsmaatschappijen starten al vanaf oktober 2016.

BESTRATING

ALGEMEEN

Het plein wordt intensief gebruikt, vaak door zware voertuigen. Er wordt dan ook veel aandacht besteed aan de funderingen. Afhankelijk van het gebruik en de zone op het plein wordt een aangepaste bestratingsdikte voorzien. De bestrating van het nieuwe plein en de zone er rond wordt hoofdzakelijk in granietklinkers uitgevoerd, een duurzaam en degelijk materiaal dat voldoet aan de comforteisen, onder meer door de mogelijkheid om te werken met fijne voegen. Voetgangers zullen gemakkelijk kunnen stappen over de vlakke bovenzijde van de stenen.

OPDELING EN ORGANISATIE

De bestrating wordt als een mozaïek van vlakken ingevuld. De mozaïek gaat in dialoog met de verschillende gevels van de omliggende gebouwen maar vormt ook een abstracte organisatiefiguur in de ruimte. De uitvoering gebeurt in een variatie aan granietklinkers die per zone verschillen van kleur, afwerking en legverband.

Het verschil in bestratingsvlakken zorgt naast de ruimtelijke opdeling en samenhang ook voor een helder organisatiepatroon voor de opstelling van de wekelijkse markt. Deze opstelling gaat uit van het bundelen van enkele rijen die door iets ruimere doorgangen met elkaar verbonden worden. Het aantal standplaatsen blijft nagenoeg gelijk, zowel voor de marktkramen als foorattracties.

LADEN EN LOSSEN

Op en rond het plein worden verschillende laad- en loszones voorzien. Deze worden aangegeven met een subtiele markering, bijvoorbeeld door middel van klinknagels.

SLECHTZIENDEN

In de heraanleg gaat ook aandacht naar de slechthzienden. Het bestratingpatroon laat een integratie van markeringselementen in langs- en dwarsrichting toe.

VERKEER & MOBILITEIT

Het luik mobiliteit/verkeer zorgde voor discussie. Rekening houdend met de ontvangen reacties en bezorgdheden werd het initieel voorgestelde concept verder uitgewerkt en verfijnd. De belangrijkste uitgangspunten van het finale voorstel zijn:

- aan de kant Vrijdagmarkt wordt een rijweg voor 2-richtingsverkeer voorzien; deze weg wordt in hoofdzaak gebruikt voor het openbaar vervoer en taxi's, maar ook voor de ontsluiting van West-Brugge. Er wordt in essentie een nieuwe 'lus' gecreëerd (Smedenpoort - Hendrik Conscielaan - Boeveriestraat - Vrijdagmarkt - Smedenstraat), waardoor het autoverkeer komende uit de Boeveriestraat toelating krijgt om via de Vrijdagmarkt en de Smedenstraat de binnenstad te verlaten. Dit faciliteert de ontsluiting van de wijk West-Brugge.
- er komt geen doorgaande verbinding voor gemotoriseerd verkeer tussen de Boeveriestraat naar de Zuidzandstraat. Ook de afslaan beweging voor auto's komende uit de Boeveriestraat richting Unesco-rotonde verdwijnt (met uitzondering voor taxi's). Dit om de druk van het 'sluipverkeer' op West-Brugge in het algemeen en op de Boeveriestraat in het bijzonder weg te nemen.
- het gemotoriseerd verkeer dat van de Unesco-rotonde komt, kan -zoals op vandaag- rechts afslaan en zo de Zuidzandstraat/Steenstraat binnenrijden.
- de Smedenstraat is met de wagen bereikbaar vanuit 3 verschillende rijrichtingen: vanuit de Noordzandstraat, vanuit de Hoefijzerlaan en vanuit de Vrijdagmarkt.
- zoals initieel voorzien, verdwijnt de rijweg aan de kant Noordzand-/Zuidzandstraat van het plein. Zo wordt het plein in de praktijk 'doorgetrokken' tot aan de terrassen van 't Zand. Op de plaats waar nu de rijweg ligt wordt in de pleinbevoering wel een markering aangebracht die aangeeft waar mag gereden worden in functie van bevoorrading van de horecazen en het Concertgebouw (laden en lossen binnen de venstertijden). Het verdwijnen van deze rijweg betekent ook dat de bestaande autoverbinding tussen de Oostmeers-Westmeers en 't Zand verdwijnt. In de nieuwe situatie zal er een nieuwe verkeerslus ontstaan tussen Oostmeers en Westmeers om zo de ring te bereiken.
- het openbaar vervoer kan langs de Vrijdagmarkt de Hoefijzerlaan op; daartoe wordt aan de pleinzijde een exclusieve afslagstrook voor het openbaar vervoer voorzien; de bussen van De Lijn hebben daar voorrang op het gemotoriseerd verkeer dat uit de Noordzandstraat komt.
- gelet op de nabijheid van het kruispunt met de Boeveriestraat wordt de Hauwerstraat afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. Door het afsluiten van de Hauwerstraat ter hoogte van de Vrijdagmarkt wordt een autoluwe verbinding voor fietsers en voetgangers gecreëerd tussen de beursshal

en 't Zand. Wagens kunnen via Hauwerstraat - Zwijnstraat - Sint-Maartensbilk - Maagdenstraat circuleren.

· in de wijk West-Brugge worden punctueel een aantal rijrichtingen aangepast om alles bereikbaar te houden. Ook de 'rechts-in, rechts-uit'-mogelijkheid ter hoogte van het kruispunt Koning Albert I-laan - Hendrik Conscielaan blijft behouden.

· fietsers en voetgangers mogen zich vrij bewegen over het nieuwe plein. Waar de doorgaande verbinding tussen de Boeveriestraat en de Zuidzandstraat 'geknipt' wordt voor gemotoriseerd verkeer blijft deze verbinding wel gevrijwaard voor fietsers. In het gabariet van de weg worden, aan weerszijden, ook gemarkeerde fietspaden voorzien; op het kruispunt hebben de fietsers voorrang op het gemotoriseerd verkeer. Langs het Concertgebouw verloopt het fietsverkeer volledig aan de zijde van het Koning Albert I-park.

Met deze wijzigingen werd een compromis gevonden waarbij de essentie van het initiële concept behouden blijft, maar waarbij toch tegemoetgekomen wordt aan een aantal fundamentele opmerkingen/bezorgdheden die naar voor kwamen tijdens de inspraakronde. Het spreekt voor zich dat deze wijzigingen bij invoering nauwlettend opgevolgd en geëvalueerd zullen worden.

- hoofdroute
- ontsluiting West-Brugge
- zone voor bevoorrading
- drop-offzone voor toeristenbussen
- fietspad
(fietsers kunnen vrij bewegen over het plein)
- toegang ondergrondse fietsenstalling

FIETSENSTALLINGEN

't Nieuw Zand krijgt er in totaal een vierhonderdtal kwalitatieve fietsenstallingen bij en alle fietsstalplaatsen verhuizen ondergronds. Op die manier wordt het open karakter van het plein maximaal gevrijwaard.

Om het gebruik van de nieuwe fietsenstallingen aan te moedigen, wordt bijzonder veel aandacht besteed aan de aantrekkelijkheid en de veilige inrichting ervan.

De totale capaciteit van de huidige ondergrondse, bewaakte fietsenparking aan de Noordzandstraat wordt opgetrokken naar 502 stalplaatsen. Het gaat om 338 vrij toegankelijke fietsenstallingen en daarnaast blijft de afgesloten en permanent beveiligde fietsenstalling voor 164 fietsen (met badgesysteem) ook behouden. De fietser zal deze fietsenparking kunnen betreden via twee toegangshellingen. De ene wordt geplaatst tussen de Noordzandstraat en de Zuidzandstraat, de andere tussen de Smedenstraat en de Noordzandstraat. De lift in het paviljoen kant Noordzandstraat biedt een derde mogelijkheid om de fietsenparking te bereiken.

De huidige fietsenparking aan het Concertgebouw krijgt eveneens een uitbreiding met 63 stalplaatsen. De bestaande fietsenstallingen worden bovendien comfortabel heringericht. Om het gebruiksgemak te verhogen, wordt de trap van en naar de fietsenparking minder steil.

De trappen van beide fietsenparkings krijgen aan weerszijden een fietsgoot. Om het comfort en de toegankelijkheid nog te verhogen, werd het oorspronkelijke idee (een trap om naar beneden te gaan en een roltapijt om zich naar boven te begeven) aangepast. In het nieuwe plan wordt in de toegang tussen de Smedenstraat en de Noordzandstraat gewerkt met twee automatische roltapijten. Door het bijkomende roltapijt kunnen personen met een zwaar beladen fiets vlot de fietsenparking binnengaan en verlaten.

VAN 316 NAAR 717 FIETSENSTALLINGEN

TOEGANG CONCERTGEBOUW

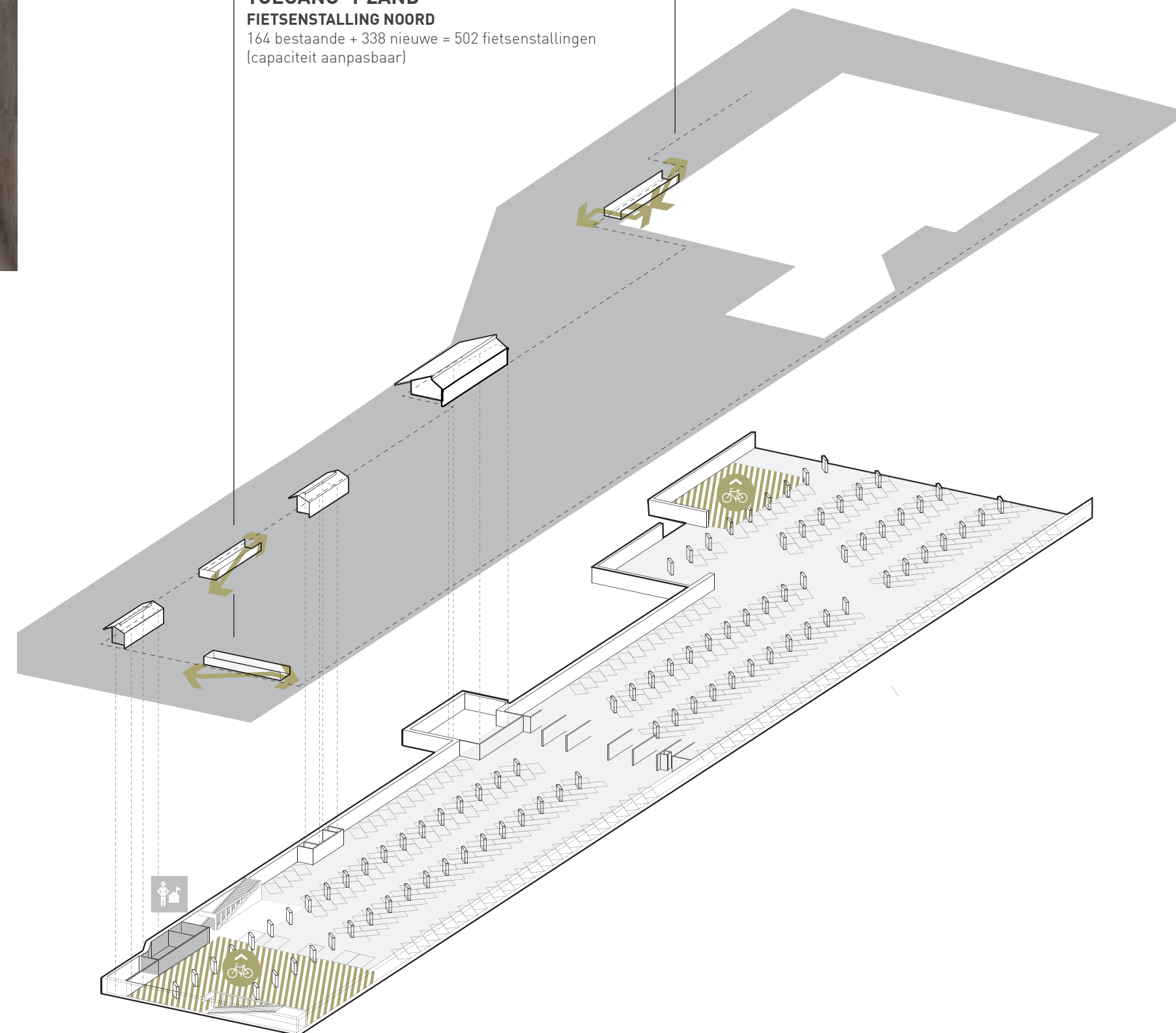
FIETSENSTALLING ZUID

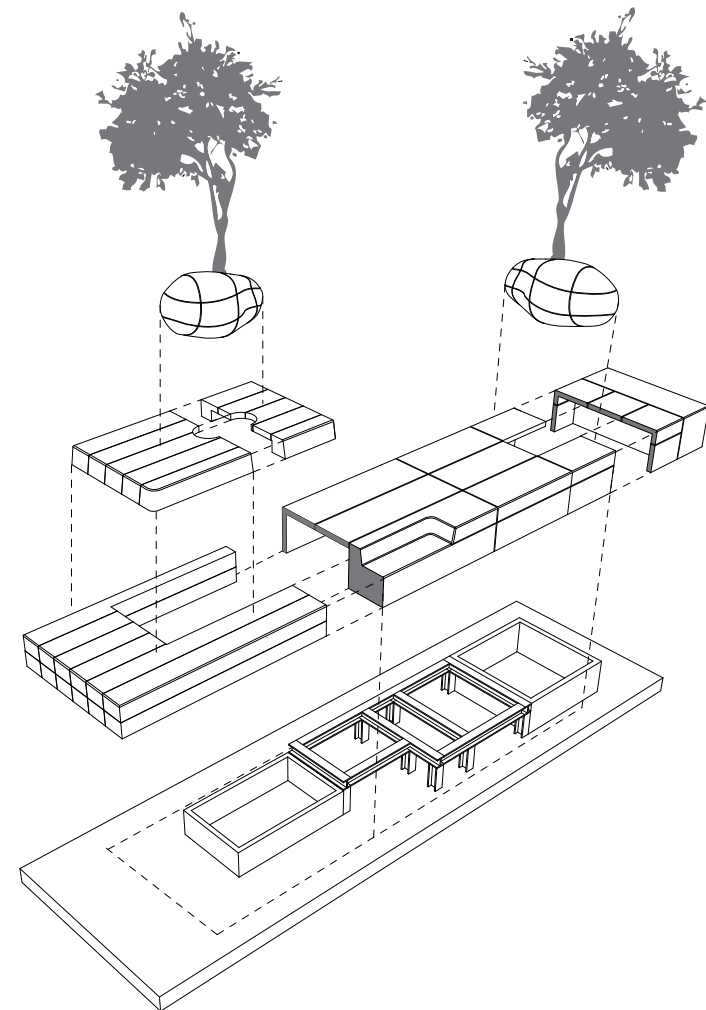
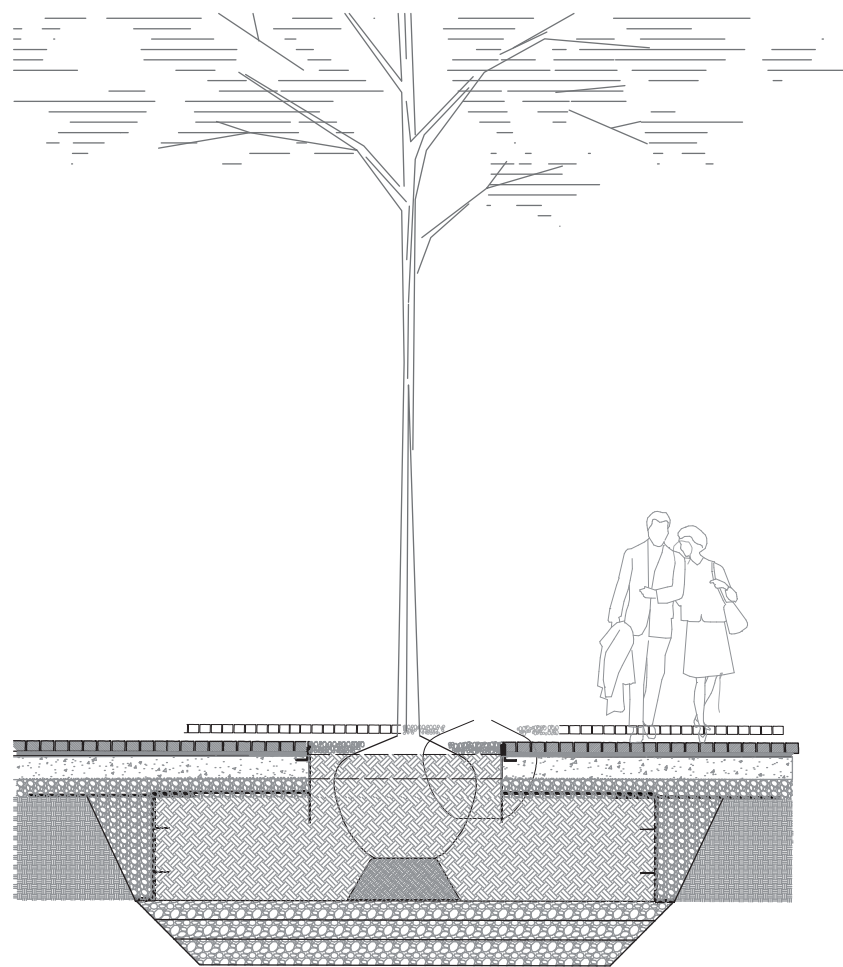
152 bestaande + 63 nieuwe plaatsen = 215 fietsenstallingen
(capaciteit aanpasbaar)

TOEGANG 'T ZAND

FIETSENSTALLING NOORD

164 bestaande + 338 nieuwe = 502 fietsenstallingen
(capaciteit aanpasbaar)

BOMEN

De 78 linden die nu op 't Zand en de Vrijdagmarkt staan, zijn onlosmakelijk met het plein verbonden. Nadat er in mei 2015 een boom omwaaide, stelde de Stad vast dat meerdere bomen zich in een erbarmelijk toestand bevonden. Na een grondig bomenonderzoek werd duidelijk dat verschillende linden ziek zijn en dat veel negatieve factoren een duurzaam boombeheer belemmeren.

Op de huidige groeiplaats kennen de bomen een beperkte dikte- en hoogtegroei, waardoor ze niet gezond oud kunnen worden. De bomen zijn bovendien erg duur in beheer.

Na lang beraad besliste de Stad om alle linden op het plein te verwijderen en ze te vervangen door 68 nieuwe exemplaren. Door dit boomverjongingsproject krijgt elke boom in de toekomst meer eigen ruimte. Daarnaast komen er op het plein nog 37 nieuwe linden bij, deels in de ondergrond, deels in boombanken. Op deze manier wordt voor de ingang van het Concertgebouw een aantrekkelijke groene verkeersvrije ruimte gecreëerd.

Bij de vervanging van de bomen werd voor een andere soort linde gekozen en zo wordt een oud zeer op 't Zand weggewerkt. De nieuwe soort laat namelijk geen plakkerige substantie achter, krijgt wel voldoende groeiruimte en komt in vijf tot tien jaar tijd tot een even imposant resultaat als de huidige in veertig jaar. De vijf platanen aan de kant van de Hoefijzerlaan en de bomen ter hoogte van het Koning Albert I-park blijven behouden.

Het eindresultaat is een groener plein in het hart van de stad, waarin ook de oude historische bomenrijen gerespecteerd, behouden en benadrukt worden.

BOOMBANKEN

Op plaatsen waar te weinig ruimte beschikbaar is voor het planten van bomen, worden nieuwe bomen aangeplant in speciaal daarvoor ontworpen constructies.

De ondergrondse parking ligt immers plaatselijk slechts tientallen centimeters onder het pleinoppervlak. De bovengrondse constructies bevatten voldoende grond om volwassen bomen te doen groeien. Hun aangepaste vormgeving maakt ze tevens geschikt als zitbank. Verspreid over het plein versterken deze boombanken de beoogde groene uitstraling, gecombineerd met voldoende, comfortabele zitgelegenheid voor elke gebruiker.

De banken maken deel uit van het plein en zullen dan ook deels het gezicht van het nieuwe plein bepalen. Hun afwerking bestaat uit dezelfde granietsoorten als de pleinverharding. Op weloverwogen plaatsen zijn uitnodigende houten elementen geïntegreerd die de banken een zacht karakter geven en het zitcomfort verhogen. Dit zal resulteren in verschillende gezellige en groene rustpunten.

TECHNISCHE VOORZIENINGEN

OPENBARE VERLICHTING

Langs de pleinranden worden 56 energiezuinige verlichtingslantaarns voorzien en naast de standaard openbare verlichting komen aan beide zijden van de centrale ruimte acht hogere verlichtingsarmaturen met projectoren. Comfort, veiligheid en verbruik worden op elkaar afgestemd.

De camerabewaking met zicht op het uitgangsleven (cafés tussen Noord- en Zuidzandstraat), op de evenementen op het plein en in de Zuidzandstraat wordt geïntegreerd in de verlichtingspalen.

Naast de straat- en pleinverlichting, is gekozen voor accentverlichting om 's avonds voor extra sfeer te zorgen op het plein. Er komt detailverlichting aan de bomen, sfeerverlichting aan de opgewaardeerde rei (kant Concertgebouw) en ter hoogte van de zitbanken. Een zachte belichting van de voetgangerszones begeleidt de wandelaars. De toegangstrappen van de parking en de banken zijn ook onderstreept met licht.

ELEKTRICITEIT

Bij de uitwerking van 't Nieuw Zand worden de elektrische installaties grondig vernieuwd (elektriciteitskasten, bekabeling, aansluitpunten...). In de mastvoeten van de openbare verlichting worden bijkomend aansluitingsvoorzieningen voor elektriciteit geïntegreerd. Centraal op het plein worden bijkomend ondergrondse aansluitkasten voorzien. Deze maatregelen spelen in op het multifunctioneel gebruik van het plein.

AFVALCONTAINERS

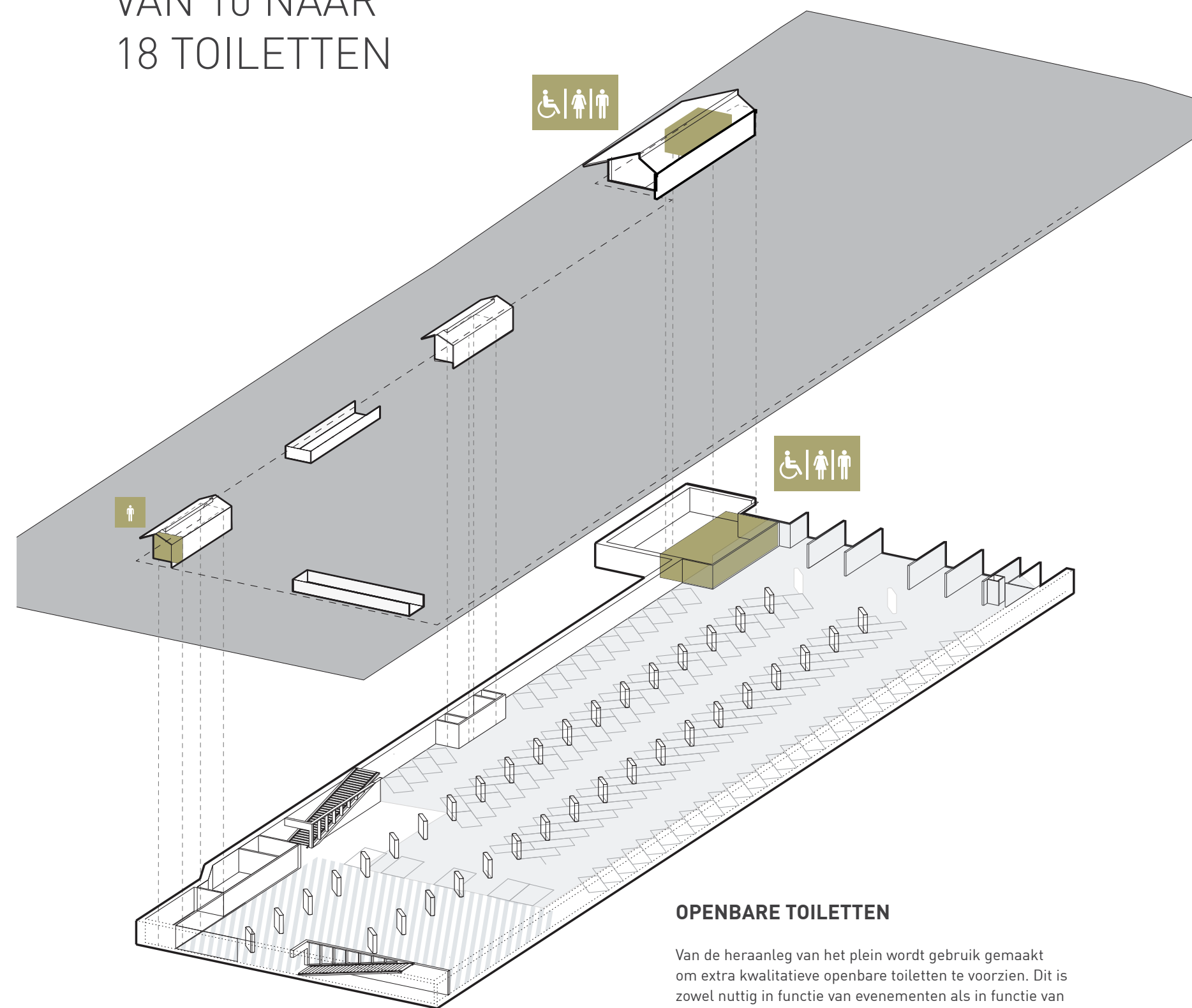
Door het toeristische verblijfskarakter van het 't Zand is gekozen voor volledig ondergrondse afvalcontainers. Deze zijn afgeschermd voor meeuwen en dragen bij tot een netter straatbeeld. De containers worden geïnstalleerd op drie strategisch gekozen locaties: twee aan de kant van 't Zand en één aan de kant van de Vrijdagmarkt. Het gebruik van ondergrondse containers is een proefproject voor de Stad Brugge. De Stad overlegt met IVBO en de horeca over de verdere praktische aanpak.

SPEELELEMENTEN

Een van de uitgangspunten bij de opstart van het dossier was om kinderen en jongeren niet te vergeten bij de herinrichting. Door het subtiel integreren van diverse spelprikkel wordt 't Zand in de toekomst een stuk aantrekkelijker voor deze doelgroepen. Voor de concrete uitwerking is het ontwerpteam samen met experts ter zake alles aan het uittekenen.

VAN 10 NAAR 18 TOILETTEN

OPENBARE TOILETTEN

Van de heraanleg van het plein wordt gebruik gemaakt om extra kwalitatieve openbare toiletten te voorzien. Dit is zowel nuttig in functie van evenementen als in functie van regulier gebruik. Daarom komen er nieuwe toiletten in het hoofdpaviljoen op 't Zand. We voorzien twee herentoiletten, twee urinoirs, drie damestoiletten en een toilet voor personen met een beperking op het gelijkvloers van het hoofdpaviljoen.

Bovendien vernieuwen we de afvoer van de twee bestaande, bovengrondse urinoirs kant Noordzandstraat. Zo willen we geurhinder tegengaan.

TERRASSEN

Van de heraanleg van het plein wordt gebruik gemaakt om in de toekomst te komen tot een homogener beeld van de vele gezellige terrassen op het plein. Bij aanvang van de ontwerpwedstrijd koos het stadsbestuur ervoor om de vaste terraszone te vrijwaren bij de heraanleg. Maar daaraan werd wel de intentie verbonden om de losse terraszone aan te pakken.

Dit werd kracht bijgezet toen beslist werd om, in ruil voor de inspanningen van de horeca-uitbaters, ook extra te investeren in gevelverlichting. Het is de bedoeling om hierover in de komende periode sluitende afspraken te maken met de betrokken uitbaters om zo tot een 'win win'-situatie te komen die resulteert in een nog attractiever plein.

TOEGANKELIJKE REI

Door het doortrekken van het park tot voorbij het Concertgebouw verdwijnt de autoverbinding van 't Zand met de Westmeers/Oostmeers. Dit biedt de mogelijkheid om het water van de aanpalende rei, kant Westmeers, in het project te integreren. De rei zal meer open worden uitgewerkt om de beleving van dit water vanaf Westmeers langs het stuk aan het Concertgebouw aan het Koning Albert I-park te verhogen. In die context zal ook de geurhinder worden tegengegaan door een volledig nieuwe riolering op het plein en de afkoppeling van het vuilwatercircuit in de reien.

Om het contact met de rei mogelijk maken, komen aan de kant van de Westmeers over een korte afstand een aantal zittreden. Dit wordt zeker een gezellige, nieuwe ontmoetingsplek in het hart van onze stad.

EN WAT MET DE FONTEIN?

Sinds 1986 neemt de fontein een prominente plaats in op 't Zand. Deze creatie van beeldhouwers Stefaan Depuydt en Livia Canestraro diende als sluitstuk van de toenmalige heraanleg en bestaat uit vier beeldengroepen die elk een tafereel uit het Brugse verleden voorstellen. De groep 'De Baadsters' stelt de vier Vlaamse steden Brugge, Antwerpen, Gent en Kortrijk voor en 'De Vissers' verwijst naar de band tussen Brugge en de zee. Een derde groep, 'Landschap in Vlaanderen' beeldt de poldervlakte uit en tussen 'De Fietsers' herken je Tijn Uilenspiegel en Nele.

Hoewel de opdrachtomschrijving de keuze liet om de bestaande fontein te bewaren, koos geen van de vijf ontwerpteams voor behoud. Tijdens de speciale collegezitting van 16 juni 2015 besliste het college van burgemeester en schepenen evenwel om de fontein toch te behouden op een andere locatie, op voorwaarde dat ze veel energiezuiniger gemaakt wordt.

Tijdens de verschillende tentoonstellingsmomenten over 't Zand werd aan de Bruggeling gevraagd waar hij of zij de fontein het liefste zag komen. Er kwamen enkele suggesties, maar er was zeker geen eenduidig voorstel. De keuze is dus nog niet gemaakt, maar zeker is dat de fontein een mooie plaats zal krijgen in onze stad.

SLOTWOORD VAN DE ONTWERPER

De geschiedenis van 't Zand heeft aangetoond dat van alle ruimtelijke ingrepen in de Brugse binnenstad, deze locatie misschien wel het meest extreem is getransformeerd. Geen andere plek heeft zo sterk aangetoond dat de stad zich heeft aangepast aan de wisselende behoeftes doorheen de tijd. De opeenvolgende ingrepen hebben allen tot doel gehad de stad optimaal te laten functioneren. De aanleg van het spoor in 1838 en het bijhorende eerste station liet de stad uit zijn middeleeuwse karakter ontwaken. De inpassing van het spoor en de latere wegeninfrastructuur doorkliefde het fijnmazige stadsweefsel en bracht welvaart en moderniteit.

Brugge is nooit bang geweest om zijn stad te laten evolueren.

Door de tijd is een overtuigende houding gegroeid, met één been in het verleden en het andere in de toekomst, die bewust openstaat voor noodzakelijke aanpassingen. Het waardevolle historische karakter van de stad heeft niet verlamd gewerkt op de bruisende dynamiek van de hedendaagse stedelijkheid.

Het karakter van de stad is er een van gezond evenwicht tussen respect voor het verleden en openheid naar de toekomst.

Ik heb dit een eerste maal mogen ervaren tijdens de realisatie van de Ontvangstluifel en de Bargebrug op het Kanaaleiland ter voorbereiding van Brugge 2002, Culturele hoofdstad. Middels een aantal architecturale iconen, waaronder ook het Concertgebouw werd architectuur ingezet om de lokale 'renaissance' te illustreren. De toekomst kreeg een gezicht.

Anno 2015 zijn een aantal van deze architectuursymbolen stevig verankerd in het stadsbeeld en zijn ze hun belofte nagekomen de stedelijke dynamiek te versterken. In het bijzonder het Concertgebouw is er in geslaagd een sterke aantrekkingspool te vormen. 't Zand is in dit kielzog geëvolueerd naar een multifunctionele ontmoetingsruimte. Geen plein in Vlaanderen kent zoveel activiteit!

Tijdens de talrijke overlegmomenten met de verschillende stadsdiensten en betrokken actoren merk ik opnieuw deze collectieve ambitie om de stad vooruit te duwen en klaar te stomen voor de toekomst. Met de nodige professionaliteit, betrokkenheid en trots is er binnen een uitermate korte tijdsperiode samengewerkt naar een breed gedragen project. Dit is enkel mogelijk op basis van het gemeenschappelijke besef dat teren op het verleden en behoudsgezindheid niet volstaan. Dat de stad, en in het verlengde haar openbare ruimte, moet zich kunnen voorbereiden op de toekomst.

Het voorliggende ontwerpvoorstel voor de herinrichting van 't Zand benadrukt het belang van heldere verbindingen tussen verschillende stadsdelen. Dit maakt het mogelijk om ontstane breuken in het stadsweefsel te herstellen en resulteert in een logische infrastructuur met de nodige flexibiliteit in gebruik. De herinrichting gaat uit van een ruimtelijke opbouw die de leesbaarheid van de historische stad 'kadert' en die de directe relatie tussen het Concertgebouw of horeca met het plein duidelijk erkent. Een mozaïek van verschillende vlakken granietklinkers zorgt voor een informele organisatie en oriëntatie. Ze verbeelden suggestief de permanente schaduwprojectie van de vele ruimtelijke facetten van de omliggende stad.

Ongeacht de openheid van de ruimte zorgen de nieuwe linden voor de nodige geborgenheid. De beleving van de bezoeker staat centraal.

Maarten van de Voorde, december 2015